

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Стратешка процена утицаја на животну средину је инструмент којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји планских решења на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана, и одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину и здравље људи. Она треба да интегрише циљеве и принципе одрживог развоја у плановима, а да се тиме избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит локалног становништва.

Израда Стратешке процене утицаја на животну средину се одвија у 3 фазе. Прва фаза представља доношење Одлуке о потреби израде Стратешке процене утицаја на животну средину, након чега се приступа њеној изради а након тога следи трећа фаза, фаза давања сагласности на Извештај.

Стратешка процена утицаја на животну средину ради се са циљем обезбеђивања заштите животне средине и унапређивање одрживог развоја, интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме, израде и доношења Плана.

Главни њен задатак је да олакша благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на нивоу стратешког доношења одлука о плановима и програмима уважавајући принципе одрживог развоја. Интегрисањем поступка стратешке процене утицаја у процес припреме, израде и доношења Плана омогућава се ефикаснија инструментализација стратешке процене утицаја на животну средину у урбанистичком планирању.

Носилац израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину је Југословенски институт за урбанизам и становање "ЈУГИНУС" ДОО, а Извештај је урађен на основу Одлуке о приступању изради Стратешке процене утицаја на животну средину Плана детаљне регулације комплекса трансформаторског постројења ЕМС – Електроурежа Србије у Пожеги 03 бр 011-48/2017 од 21.12.2017.

Процедура израде Извештаја прати процедуру доношења Плана детаљне регулације, чији је и саставни део. То пружа могућност ефикаснијег и балаговременог деловања на планска решења и то све са циљем заштите и унапређења животне средине на територији планског подручја.

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

План детаљне регулације комплекса трансформаторског постројења ЕМС – Електроурежа Србије у Пожеги (у даљем тексту План или ПДР Пожега) је плански документ на локалном нивоу који даје смернице за непосредну примену и разраду планских решења и успоставља оквир за одобравање и реализацију пројеката у погледу локације, природе, обима и услова функционисања.

Изради овог Плана приступа се на основу Одлуке о изради Плана детаљне регулације комплекса трансформаторског постројења ЕМС – Електроурежа Србије у Пожеги, Општина Пожега 03 бр 011-48/2017 од 21.12.2017, а изради Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину приступа се на основу Одлуке о приступању изради Стратешке процене утицаја на животну средину Плана детаљне регулације комплекса трансформаторског постројења ЕМС – Електроурежа Србије у Пожеги 03 бр 011-48/2017 од 21.12.2017. План и Извештај о СПУ су урађени у складу са Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др. закон и 9/20), Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени Гласник РС", број 135/04 и 88/10), Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања ("Службени гласник РС", бр. 32/2019) и Правилником о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу ("Службени Гласник РС" бр. 22/15). Плански основ за План о Извештај о СПУ представљају План генералне регулације Пожеге (Службени лист општине Пожега 5/15,7/16, 2/17. године и Просторни план општине Пожега („Службени лист општине Пожега“, број 8/13), заједно са Извештајем о стратешкој процени утицаја Просторног општине Пожега на животну средину.

1.1. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА, ПЛАНСКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

- ОБУХВАТ И ГРАНИЦЕ ПЛАНА

Границом планског документа у целини се обухватају катастарске парцеле 5069, 5070 и 5071 у К.О. Пожега и катастарске парцеле 415/1, 427/2 и 440/2 у К.О. Расна.

Границу обухвата планског документа представљају следеће границе постојећих катастарских парцела: са северне стране: северне границе кат. парцела 5071 и 5069 (К.О. Пожега) и кат. парцела 415/1 (К.О. Расна), са источне стране: источне границе кат. парцела 415/1 (К.О. Расна), 5069 (К.О. Пожега), 427/2 (К.О. Расна) и поново 5069 (К.О. Пожега), са јужне стране: јужне границе кат. парцела 5069 (К.О. Пожега) и 440/2 (К.О. Расна) и са западне стране: западне границе кат. парцела 440/2 (К.О. Расна) и кат. парцела 5069 и 5071 (К.О. Пожега).

Напомена: У случају неусаглашености пописа катастарских парцела у текстуалном делу и бројева катастарских парцела у графичком прилогу, меродавни су подаци са графичког прилога.

- САДРЖАЈ, ПОВОД И ЦИЉ ИЗРАДЕ ПЛАНА

ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

1.0. ОПШТИ ДЕО

- 1.1. ПОВОД И ЦИЉ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА
- 1.2. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ
- 1.3. ОБУХВАТ ПЛАНА
- 1.4. УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНА ВИШЕГ РЕДА
- 1.5. ПОДЛОГЕ И ПРАТЕЋА ДОКУМЕНТАЦИЈА

2. ПОСТОЈЕЋЕ КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА

- 2.1. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ ЗЕМЉИШТА
- 2.2. ПРИРОДНА СВОЈСТВА ТЕРЕНА
- 2.3. СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.0. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

- 3.1. ЦИЉЕВИ УРЕЂЕЊА И ИЗГРАДЊЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА
- 3.2. ПРОСТОРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРЕДЛОЖЕНОГ РЕШЕЊА
- 3.3. ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТИ ЈАВНЕ НАМЕНЕ
- 3.4. ПОПИС ГРАЂЕВИНСКИХ ПАРЦЕЛА И ДЕЛОВА ПАРЦЕЛА ЗА ПОВРШИНЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ
- 3.5. САОБРАЋАЈНЕ ПОВРШИНЕ
- 3.6. СНАБДЕВАЊЕ ВОДОМ И КАНАЛИЗАЦИОНА МРЕЖА
- 3.7. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА
- 3.8. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА
- 3.7.4. Услови за реализацију инфраструктуре са аспекта заштите простора
- 3.9. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ И УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА
- 3.9.1. Услови и мере заштите животне средине природних вредности
- 3.9.2. Урбанистичке мере за заштиту културних добара
- 3.9.3. Услови и Мере заштите од елементарних и других већих непогода и услови од интереса за одбрану земље
- 3.10. ИНЖЕЊЕРСКО-ГЕОЛОШКИ УСЛОВИ
- 3.11. МЕРЕ ЗА ЕНЕРГЕТСКУ ЕФИКАСНОСТ ИЗГРАДЊЕ

4.0. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

- 4.1. ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА
- 4.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА ЗА ПОВРШИНЕ становања

5.0. СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

- 5.1. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

- 1. Катастарско топографска подлога са границом обухвата Плана..... 1: 1000
- 2. Постојеће коришћење земљишта..... 1: 1000
- 3. ПЛАНИРАНА НАМЕНА ПОВРШИНА и синхрон план 1: 1000
- 4. План парцелације, саобраћаја и нивелације..... 1: 1000

ДОКУМЕНТАЦИЈА

Одлука о изради плана детаљне регулације

- УСЛОВИ ЈКП И ОСТАЛИХ ИНСТИТУЦИЈА
- ИЗВЕШТАЈИ О СТРУЧНОЈ КОНТРОЛИ ПЛАНА
- Регистрација ЈУГИНУС-а и Лиценца одговорног урбанисте

Општи циљеви израде Плана

Циљеви планирања, коришћења, уређења и заштите планског подручја обухватају следеће:

- Усаглашавање стварне намене на терену са планираним наменама планског документа,
- Подела земљишта на јавно и остало, у складу са фактичким стањем на терену и са захтевима Инвеститора и органа локалне самоуправе,

Формирање регулисаног саобраћајног приступа на начин који не уводи нове прикључке већ планиране намене снабдева искључиво из већ постојећег прикључка на терену

- КОНЦЕПЦИЈА УРЕЂЕЊА ПЛАНског ПОДРУЧЈА И ПОДЕЛА НА КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ЗОНЕ

Предложени концепт организације планираних намена и развоја овог простора је, полазећи од анализе постојећег стања, условљености из плана вишег реда и важећег Закона о планирању и изградњи, заснован на усклађивању започетих, реализованих и планираних промена на овом простору. Основни принципи на којима се заснива планирани концепт уређења предметног простора су:

- провера просторних могућности за реализацију садржаја;
- усклађивање планираних интервенција са условима ЈКП-а и надлежних институција,
- унапређење планираног саобраћајног решења и усклађивање са фактичким стањем и нивелационим условима који су одређени природним нагибом терена,
- обезбеђење услова заштите животне средине.

Грађевинско подручје је површина целог плана и подељено је на земљиште јавне намене и земљиште остале намене. Претежне намене дефинисане су на графичком прилогу 2. „Планирана намена површина“.

Земљиште у обухвату Плана одређено је уређено грађевинско земљиште. На предменом простору су планиране следеће намене:

- земљиште јавне намене: комунална површина ТРАФОСТАНИЦА, саобраћајне површине земљиште остале намене: становање (у функцији објекта трафостанице);

Табела 1: Структура намена у обухвату ПДР-а - :

Намена	Састоји се од катастарских парцела		Кат. општина	Површина на м ²
	целе катастарске парцеле	делови катастарских парцела		
Комплекс Трафостаница	440/2		Расна	95.47
Комплекс Трафостаница	415/2		Расна	987.58
Комплекс Трафостаница	427/2		Расна	894.23
Комплекс Трафостаница		5069	Пожега	44069,62
Комплекс Трафостаница		5070	Пожега	572.2
Саобраћајница	5071	5070, 5069	Пожега	790.6
Становање		5069	Пожега	2939.44

- **ОДНОС СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА**

- План генералне регулације Пожеге (Службени лист општине Пожега 5/15,7/16, 2/17. године).

На основу увида у План генералне регулације насеља Пожега из 2015. године, предметни комплекс дефинисан је као целина "Ц12" са наменом "комунална зона" - трафо станица напонског нивоа 110/35 kV. Комплекс се непосредно наслања на намену "становање средњих густина од 60 до 150 ст/ха", што значи да је компатибилан са наменом становања.

Предметни комплекс има директан приступ јавној саобраћајници целим својим западним фронтом.

Имајући у виду да се предложени плански документ бави и пренаменом земљишта у складу са фактичким стањем на терену, чиме се мења и статус земљишта (део комплекса прелази из "јавног" у "остало" земљиште),

УРБАНИСТИЧКА ЦЕЛИНА Ц12	КОМУНАЛНА ЗОНА ТС 110/35 KV
-------------------------	-----------------------------

Урбанистичка целина Ц12 обухвата простор између државног пута IB реда IB-23 деоница Пожега – Ужице и границе плана у најјужнијем делу. Предметна целина намењена је комуналној зони, односно трафо станица напонског нивоа 110/35kV.

У овој зони постоје електроенергетски објекти напонског нивоа до 220kV. Основни електроенергетски извор у зони је трансформаторска станица 220/110/35kV "Пожега" 2x150/31,5+20MVA. У наведену ТС су уведени далеководи 220kV бр.214/2 – Краљево 3, бр.214/3 –Чвор Вардиште, бр.266 - Пљевља, бр.291 - Бајина Башта и бр.297/2 - Чачак 3, преко којих је повезана са ширим електроенергетским системом. Преко далековода 110kV из ове ТС се напајају већа насеља.

За сигурно, квалитетно и дугорочно напајање као и потребе коначног привођења планираној намени дефинисаних зона, предвиђа се изградња електроенергетских објеката 35kV,10kV и мреже 1 kV. Такође, поједини постојећи електроенергетски објекти или њихови делови планирани су да се реконструишу. Ово подразумева да се поједине трансформаторске станице 35/10kV осавремене уградњом модерне расклопне и заштитне опреме са даљинским управљањем, а надземни водови 35kV и 10 kV замене у кабловске, јер трасе ових водова прелазе преко одређених зона, тако а њихов заштитни појас онемогућава планирану намену простора.

У непосредном окружењу Плана налази се становање средњих густина

СТАНОВАЊЕ СРЕДЊИХ ГУСТИНА од 60 - 150 ст/ха

У складу са традицијом и карактером насеља најзаступљеније је становање средњих густина које подразумева доминантно објекте породичног становања. Планирана је реконструкција, доградња и адаптација постојећих и изградња нових објеката породичног становања, са максимално 3 стамбене јединице. У склопу становања могућа је изградња и објекта друге компатибилне намене чија делатност неће имати штетног утицаја на околину: пословање, јавни садржаји, спорт иекреација, комунални објекти, сервиси, верски објекти, мала привреда и др., с тим да њихова заступљеност на нивоу целине не прелази 30% укупне површине. Дозвољене делатности у зони породичног становања, које се могу обављати у склопу породичних стамбено-пословних, пословних и пословно-производних објеката.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена - Забрањена је изградња свих објеката у којима се обављају делатности које могу да угрозе околне објекте и животну средину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама, и другим штетним дејствима, као и објекти који се по архитектонско грађевинском склопу не уклапају у окружење.

УСЛОВИ ЗА ПРИСТУП НА ЈАВНУ САОБРАЋАЈНУ МРЕЖУ

Свака грађевинска парцела у простору обухваћеним овим плном, мора имати трајни – директни приступ на јавну саобраћајницу.

Приступни пут мора испуњавати минималне услове за несметано и безбедно коришћење и укључење учесника у саобраћај.

Сви прикључци морају испоштовати услове за прикључак које прописују важећи закони и стандарди и бити у складу са условима која прописују надлежна Јавна предузећа задужена за одржавање делова саобраћајне мреже

ВОДОСНАБДЕВАЊЕ

Концепт водоснабдевања градског подручја Пожеге у планском периоду заснива се и даље на коришћењу воде из регионалног система «Рзав», уз услов изградње акумулације «Сврачково» у регионалном систему водоснабдевања «Рзав». Допунски извор водоснабдевања биће стари водозахват у близини реке Скрапеж.

Магистрала цевовод којим се доводи рзавска вода пречника Ø 800мм и постојећи градски резервоар запремине 3000м³ задовољавају потребе, те се не планира њихова реконструкција и проширење капацитета.

У оквиру дистрибутивног система планирана је изградња нове разводне мреже минималног пречника 160мм у свим новопланираним улицама, замена старих азбест-цементних цеви, као и реконструкција појединих деоница водоводне мреже у смислу повећања пречника. Један од приоритета је реализација цевовода пречника 300мм као ободног прстена око центра Пожеге, т.ј. завршетак изградње недостајућег дела од старог вртића «Бамби» до нове цркве ради обезбеђења што ефикаснијег снабдевања водом.

ОДВОЂЕЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА

Концепт одвођења употребљених и атмосферских вода је конципиран као сепаратан, тј. посебно се одводе санитарне отпадне воде а посебно атмосферске воде.

Фекална канализација

Систем за одвођење отпадних вода треба да покрије целу територију насеља. Да би се то остварило планирана је изградња сабирног колектора Ø 1000мм, чија је улога да прикупи сва изливна места канализације и одведе отпадне воде до планираног постројења за пречишћавање отпадних вода. Локација за ово постројење планирана је у близини ушћа реке Скрапеж

Поред изградње нове канализационе мреже, планира се и замена дотрајале, постојеће канализационе мреже, као и реконструкција у смислу повећање пречника.

Индустријске отпадне воде третирати унутар индустријских комплекса. Предтретман индустријских отпадних вода радити пре упуштања у фекалну канализацију.

Употреба септичких јама је могућа, док се не створе технички услови прикључења на јавни објекат канализационе мреже, али искључиво водонепропусне јаме, без прелива, са периодичним пражњењем

1.2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ НА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ОДНОСИ

1.2.1. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АСПЕКТА ПРИРОДНИХ УСЛОВА

Пожега представља градски центар, припада функционалном подручју које чине општине: Ариље, Бајина Башта, Косјерић, Пожега, Ужице и Чајетина.

Пожега је у контактної зони макрорегија Ужица и Крагујевца што проширује њено окружење. Транзитни туристички правци су: Е-763 од међународног значаја и Е-761 од међународног националног значаја. Географски, подручје општине са севера тангира масив планина Повлен и Маљен, са истока подручје Овчарско-кабларске клисуре, а са запада пружа се Златиборски масив. Географски положај је иницирао саобраћајни значај овог простора, који до данас у највећој мери није искоришћен. Рељеф територије општине, са севера и југа се постепено спушта према Ђетињи и Западној Морави. Има карактеристике брдовито-нископланинског подручја, са надморском висином од 300 до 1 000мнм.

Хидрографска мрежа подручја општине пожега је добро развијена и обухвата сливна подручја Западне Мораве, Голијске Моравице, Рзава, Ђетиње, Скрапежа, Лужнице, Добрињске реке и Каменице.

Западна Морава је највећа река овог подручја, настаје спајањем Голијске Моравице и Ђетиње, у коју се пре спајања са Голијском Моравицом улива и Скрапеж који долази са северозапада, прима десну притоку Добрињску реку и леву притоку Лужницу и код Пожеге се улива у Ђетињу.

Најмањи протицаји ових река су у августу и септембру, а највећи у априлу. Амплитуде протицаја су врло изразите, па обзиром на конфигурацију терена и састав тла долази до појаве бујица и поплава у нижим деловима сливног подручја, нарочито за време великих пљускова и у периоду топљења снега. Општина Пожега располаже значајним водним потенцијалима, пре свега на Рзаву, који се, према стратешким планским документима Србије сврстава у малобројне зоне које имају позитивни водни биланс (вишак расположивих вода у односу на потребе у непосредном окружењу). То ствара услове да се вишак вода преводи у водом дефицитарне зоне Србије, пре свега према Поморављу и Шумадији

У геоморфолошком погледу, подручје општине Пожега представља најјужнији обод Панонског басена, изграђен од стена палеозојске, мезозојске и квартерне старости. У ужем смислу то је неогена котлина ограничена планинама Маљеном, Кабларом, Овчаром и северним огранцима Јавора које представљају северну, нижу зону младовеначних планина и припадају великој геотектонској јединици – Унутрашњим Динаридима.

У долиној зони територије општине Пожега налазе се пожешка и добрињска котлина. Пожешку котлину чине неогени пескови, шљункови и глине које се пењу према околном побрду. Најнижи део котлине, дуж речних токова су површине под песковитим шљунковима и глинама. У Добрињској котлини преовлађују пешчари пескови, лапори и лапорске глине. Сличан овоме је и јужни део општине, реон села Горобилје. Две су зоне агилошиста, филита и криљаца, од којих се већа простире од Засеља до Пријавица, правац северозапад-југоисток и друга мања од Здравчића до Узића и Расне. Долине Скрапежа и Западне Мораве су прекривене алувијалним наносима. Крецњаци и доломити су заступљени у јужним и источним деловима. Северни део општине је зона серпентина.

Сеизмолошки посматрано, запажено је смањење интензитета могућих трусних покрета са 9° МЦС на 6° МЦС, на основу чега се може извести закључак да територија општине Пожега није угрожена потенцијалном трусном активношћу.

Планско подручје обухваћено границама Плана детаљне регулације комплекса трансформаторског постројења ЕМС – Електромрежа Србије у Пожеги се налази на терену незнатних нагиба (равном терену), на надморској висини 353 до 355м. Лоцирано је јужно од насеља Пожега и обухваћено границом ПГР Пожеге. У геолошком погледу карактеришу га особине наведене за пожешку котлину. На терену и његовој непосредној околини нема површинских токова.

1.2.2. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА АСПЕКТА СТОРОНИХ УСЛОВА И ФУНКЦИОНИСАЊА ПРОСТОРА

Положај планског подручја, везе са окружењем и општи подаци о насељу

Територија Плана се налази на око 4,97 ha површине земљишта. Са западне стране границу плана тангира саобраћајница. На предметном простору налази се комплекс трансформаторског постројења ЕМС као и два стамбена објекта. Сви изграђени објекти, су у функцији целовитог електроенергетског постројења – трафостанице као и стамбени објекат за смештај запослених. Такође локација има сву потребну хидротехничку инфраструктуру и објекте као и електроенергетску и телекомуникациону мрежу.

Врста изградње – Јавно земљиште

У обухвату Плана налази се:

- саобраћајница .
- Комунална површина трафостаница

Врста изградње – Остало земљиште

На подручју у обухвату Плана постоје породични објекти за становање, у функцији основне намене целог простора – трансформаторског поља.

Мреже јавне комуналне инфраструктуре

На подручју обухвата Плана и ближем окружењу има изграђене инфраструктурне мреже преносног и дистрибутивног система електричне енергије, изграђених објеката телекомуникација и телефонских мрежа. На планском подручју, постоји изграђен систем за снабдевање водом за пиће док систем канализационе мреже још није задовољавајуће разгранат.

1.2.3. ПРИКАЗ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Територија овог краја је изузетно сложена у погледу природних одлика (геолошких, геоморфолошких, хидрографских, педолошких и др.) и антропогених утицаја на урбано и рурално подручје.

Стање квалитета елемената животне средине у Пожеги је резултат интеракције досадашњег развоја и природних детерминанти. Квалитетна животна средина је важан фактор будућег развоја и огледа се кроз очување здраве животне средине, како на територији општине Пожега, тако и у суседним подручјима.

Доминантни извори загађења ваздуха на територији Пожеге су саобраћај и привреда и ложишта из околине (у Пожеги). Ипак, на основу појединачних истраживања у протеклом периоду, као и доступности и ажурности података, могу се извести општи закључци да на подручју Пожеге, осим саобраћаја, не постоје активности које загађују ваздух. Могући су мањи изузеци уз сами државни пут у погледу запрашености и буке.

КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

Основни извори загађивања ваздуха на подручју Плана су индивидуална ложишта домаћинстава саобраћај дуж путева и поједини индустријски загађивачи у Пожеги (израженији у ранијем периоду када су интензивније радили).

С обзиром на знатну заступљеност струјања из правца Пожеге, један од највећих загађивача су и индивидуална ложишта зими у време грејне сезоне. Продукти сагоревања су алдехиди, угљенмоноксид, угљоводоници, азотни и сумпорни оксиди, редуковани сумпор, пепео, чађ и дим.

Негативан утицај на квалитет ваздуха има и саобраћај. Тај утицај је локалног карактера, кратког интензитета. Настаје услед потпуног и непотпуног сагоревања горива из моторних возила приликом којих се могу регистровати незнатно веће концентрације штетних материја (угљенмоноксид, угљен-диоксид, азотни оксиди, олово, дим, чађ, алдехиди и др.).

На подручју ПДР-а у досадашњем периоду није успостављен систем мониторинга квалитета ваздуха, тј. нису вршена мерења квалитета ваздуха, те због тога не постоје егзактни подаци о квалитету ваздуха.

С обзиром да се на осталом сеоском делу териотије мерења се не врше, генерално се закључује да је квалитет ваздуха у зони Планског подручја, с обзиром на број тачкастих извора загађења (ложишта), нижи интензитет саобраћаја и морфолошке и микроклиматске одлике терена, знатно бољи него у градском ткиву, али да узимајући у обзир локалне природне спецификуме, који условљавају микроклиму на планском подручју (магловитост, низак ваздушни притисак, тишине без ветра и сл.), емисија штетних супстанци може имати незнатни синергијски и кумулативни ефекат, јер се загађења из града шире на околину.

КВАЛИТЕТ ВОДА

Највећи загађивач подземних и површинских вода на подручју Плана и његове околине су отпадне воде. Отпадне воде су по пореклу санитарне (атмосферске и фекалне). У атмосферским водама, које настају као резултат атмосферских падавина и вода од прања дворишта и саобраћајница могу се наћи нитрати, сулфати, хлориди, честице чађи, чврсти органски и неоргански отпади, уља, нафта и низ других органских једињења. Ове воде теку површински или пониру и филтрирају се кроз земљиште (загађивачи подземне воде). Подземне воде се загађују и спирањем са саобраћајних површина, депонија отпада итд.

Степен загађења воде зависи од порекла отпадних вода и услова у којима су оне настале (врсте и величине насеља, потрошње и начина коришћења воде у домаћинствима, количине атмосферских падавина итд.).

Подземне и површинске воде се загађују и због неконтролисане употребе агрохемијских средстава у пољопривредној производњи на околном пољопривредном земљишту,“.

На подручју ПДР-а до сада није успостављен систем мониторинга квалитета вода, тј. нису вршена мерења квалитета површинских и подземних вода.

У границама Плана, у постојећем стању, није изграђена мрежа фекалне нити атмосферске канализације. Санитарно-фекалне отпадне воде из домаћинства одводе се индивидуалним испустима у септичке јаме или директно у водотокове, без претходног третмана, што има негативан утицај како на квалитет воде тако и на квалитет земљишта.

Искусствено се може рећи да воде које се испуштају из Пожеге преко септичких јама или директно у подземље и речне токове, карактерише висока концентрација суспендованих материја и висока вредност БПК5 и ХПК, као и нерастворене органске материје, патогене клице, средства за прање (детерџенте и сапуне), што је у највећој мери резултат фекалних вода из домаћинства.

Истовремено, неусловно депоновање отпада у сливу водотокова, посебно у време високих вода има негативан утицај.

КВАЛИТЕТ ЗЕМЉИШТА, ВЕГЕТАЦИЈЕ И УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Један од основних узрока загађивања земљишта на подручју Плана је неорганизовано сакупљање чврстог и комуналног отпада, неадекватно третирање отпадних вода, као и велики број дивљих депонија.

Земљиште на подручју Плана се загађује и нерегулисаним каналисањем отпадних вода, што такође узрокује и загађење површинских и подземних вода. Тиме се утиче на измене хемијског састава земљишта и таложене различитих отрова у тлу. Ове супстанце временом продиру у подземне воде и биљке, а посредно доспевају и у организам стоке, те, напослетку, и људи.

Највећи део непосредног окружења планског подручја је пољопривредно земљиште. Благе падине и заравни претворене су у обрадиве површине, њиве, воћњаке, ливаде и пашњаке. Зона око Пожеге углавном је обрадива и сливање површинских вода са ових терена је интензивније у поређењу са оним делом терена који је покривен шумским покривачем, а може да утиче и на контаминацију терена средствима за третирање пољопривредних површина. Са садашњом структуром и обимом пољопривредне производње ниво примене минералних ђубрива и других средстава је изузетно низак, тако да има занемарљив утицај на загађивање земљишта.

На загађивање тла, осим непланске изградње и неадекватне урбанизације, доминантно утичу:

- неадекватно депоновање чврстог отпада;
- друге непланске активности (неконтролисано одлагање чврстог и течног отпада дуж саобраћајница и сл.);
- утицај саобраћаја (површинске воде са коловоза, таложење издувних гасова, *Pb* и *CaCl₂* у зимском периоду).

НИВО БУКЕ

Мерења буке и вибрација нису вршена на подручју Плана, па се закључци о интензитету буке пореклом од саобраћаја могу само проценити. С обзиром да се не ради о интензивном саобраћају, бука изазвана овим путем, иако је на понеким деоницама повишена, је занемарљива.

За простор Планског подручја карактеристична је бука у радној средини – у технолошком комплексу трафостанице везана за рад система.

ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ И НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

На планском подручју према добијеним условима и подацима надлежних служби нема заштићених природних добара, нити заштићених ни евидентираних непокретних културних добара.

1.3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ

На територији Планског подручја и општине Пожега у целини не врши се континуирано, свеобухватно ни комплексно праћење стања квалитета ваздуха ни вода, нити повремена мерења карактеристичних (параметара) загађивача из саобраћаја (угљен моноксид, оксиди азота, формалдехид и олово). На територији Планског подручја не врши се континуирано праћење нивоа буке у животној средини.

Проблеми животне средине, који су уочени на терену или би се могли појавити услед реализације планираних намена, морају бити решени на адекватан начин у планском периоду.

Планирана изградња објеката као и објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре може имати утицаја на сегменте животне средине: ваздух, воду, тло и живи свет, као и повећање буке у насељу и његовој околини, углавном на главним саобраћајним правцима и следећим зонама:

- простор директног запоседања објекта (где ће бити саграђени објекти). На том простору спроводе се грађевински радови који директно утичу на живи свет и околину.
- саобраћајне активности могу довести до појаве негативних утицаја у животној средини, утицај на квалитет ваздуха, вода и земљишта и повећан ниво буке (у зависности од стања саобраћајница и интензитета саобраћаја). Такође, удесне ситуације (изненадне неочекиване појаве), представљају потенцијалну опасност по стање чинилаца животне средине и здравља становништва (директно – локалног и индиректног за становништво ширег окружења);
- локације које још увек нису опремљене мрежама фекалне и атмосферске канализације, као и локације на којима се неконтролисано одлаже отпад, што узрокује загађење земљишта – у будућности се планира решење овог недостатка, али до тог момента ове зоне остају угрожене.

1.4. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ

Током израде Плана разматрана су бројна питања и проблеми развоја Планског подручја који су налагали анализирање постојећег стања, потенцијала, ограничења, инвеститорских намера, планских решења суседних подручја, услова који су за потребе израде овог Плана добијени од стране заинтересованих органа и организација, а током израде Плана и Стратешке процене утицаја у више наврата су обављане конултације и усклађивања плански решења са надлежним органима.

У Плану су идентификовани кључни проблеми заштите животне средине на основу увида у стање и података добијених са терена, затим из извештаја мониторинг система надлежних органа и бројних извештаја и стратегија.

На основу категоризације животне средине, дефинисане су мере заштите животне средине у складу са праксом процене утицаја урбанистичких планова на животну средину и то по следећим областима: (1) заштита ваздуха; (2) заштита и коришћење вода; (3) заштита земљишта; (4) управљање отпадом (5) заштита од удеса; (6) мониторинг и остале активности на заштити животне средине.

На целом подручју плана забрањанена је изградња објеката који би својим постојањем или употребом непосредно или на други начин угрожавали живот, здравље и рад људи у насељима или пак угрожавали животну средину. Забрањено је уређивање и коришћење земљишта које би могло имати штетне последице на живот, здравље и рад људи, односно штетне последице на окружење.

Проблем управљања отпадом, управљање отпадним водама на предметном подручју, су у директној зависности од обезбеђивања финансијских средстава, тако да је обезбеђивање економске и социјалне одрживости спровођења прописаних режима приоритет у наредном периоду.

Загађеност вода и земљишта је специфичан проблем везан за одвођење атмосферских вода ка државном путу и околном терену. Стога је посебна пажња у току израде Извештаја усмерена је ка могућностима заштите и унапређења квалитета тла и подземних вода од неповољних утицаја. Требало би имати у виду, да ће норме за заштиту животне средине из европског законодавства, које ће се уграђивати у домаће законодавство у будућем периоду дати оквир за превенцију загађивања на самом извору, применом мера, нових технологија и бољом организацијом у производном процесу.

Могућност појаве буке и вибрација, светлосног, топлотног или електромагнетног зрачења - У редовном раду објеката, могућа је појава бука, вибрација, топлотног и нејонизујућег зрачења. Електромагнетна зрачења, у складу са дозвољеним вредностима, су могућа на самом извору електроенергетске инфраструктуре (објекти трафостаница и водови), у чијем раду се примењују редовне мере и услови заштите. Такође. Могућа је појава електромагнетног (нејонизујућег) зрачења као последица рада базних станица мобилне телефоније, као и других уређаја који емитују радио таласе.

Могућност загађења земљишта - Планом нису предвиђена решења која би имала негативан утицај на земљиште. Могуће акцидентално и намерно локално загађење услед непридржавања поступака у раду привредних објеката и сл.

Могућност акцидентата током изградње или рада објеката - Могући су акциденти на самом извору, који немају значаја за животну средину, али могу угрозити живот и здравље непосредних извршилаца, при изградњи објеката. Применом мера заштите на раду се могуће акциденталне ситуације спречавају и вероватноћа њиховог јављања се своди на минимум.

Други фактори од значаја за заштиту животне средине - Планским решењима предвиђа се изградња у грађевинском рејону, односно рационално се планирају грађевинске површине, тако да неће бити негативних последица услед евентуалне конверзије пољопривредног и других категорија земљишта у грађевинско.

Проблем управљања отпадом, управљање отпадним водама на предметном подручју, су у директној зависности од обезбеђивања финансијских средстава, тако да је обезбеђивање економске и социјалне одрживости спровођења прописаних режима приоритет у наредном периоду.

Загађеност ваздуха је изражена углавном дуж главних путних праваца, али нема квантитативних података о појединачним конкретним изворима, који највише доприносе загађењу. Стога су оцене квалитативног карактера, али ће се у будућности кроз мониторинг условити праћење индикатора животне средине у складу са прописима.

1.5. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОПШТУ ПЛАНСКУ КОНЦЕПЦИЈУ У ПЛАНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Током израде Плана разматрана су питања и проблеми развоја Планског подручја који су налагали анализирање постојећег стања, потенцијала, ограничења, инвеститорских намера, планских решења суседних подручја, услова који су за потребе израде овог Плана добијени од стране заинтересованих органа и организација, а током израде Плана и Стратешке процене утицаја у више наврата су обављане конултације и усклађивања плански решења са надлежним органима.

У складу са тим, првобитне варијанте које су разматране кроз израду материјала за рани јавни увид и спровођење процедуре раног јавног увида, су у извесној мери кориговане и усклађене са ограничењима и интересима за уређене простора, те је Планско решење дефинисано у Нацрту плана резултат међусобних усклађивања интереса, могућности и ограничења.

Задржавање постојећег стања тј. нереализација ПДР-а сматра се **варијантом нереализације Плана** и ова повлачи за собом одржавање постојећег стања, недостатка квалитетног саобраћајног решења, и неактивирање квалитетних ресурса за развој овог краја. Ово све генерално на ширем плану локалне заједнице води задржавању и деградацији лошијег стандарда живљења на овом простору, и лошијим еколошким условим у овој зони.

У варијанти израде и **реализације Плана** просторни развој би се одвијао према правилима уређења из Плана, саобраћајно и инфраструктурно опремање и могућности изградње објеката у околном простору ће обезбедити квалитетне услове обављања делатности на ширем подручју, а кроз спровођење мера заштите ће обезбедити унапређење стања животне средине, као и услове за њено даље унапређење у условима реализације планских решења.

Предложени плански концепт подразумева да се предметно подручје даље развија око саобраћајнице која ће омогућити безбедно одвијање саобраћаја на укрштању са општинским путем. Планирано је одговарајуће опремање околнине мрежама комуналне инфраструктуре која ће пролазити у коридору планиране саобраћајнице и окретнице.

Приказ планске концепције у предметном Плану дат је у поглављу 1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ овог Извештаја о СПУ.

1.6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА БИТНЕ СА СТАНОВИШТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ.

Током израде Плана, као и Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, обављене су консултације са представницима заинтересованих органа и организација, чиме је постигнут висок степен усаглашености планских решења. Такође, у поступку израде Плана прибављени су и сви неопходни услови надлежних органа и организација.

У складу са одредбама члана 11. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину надлежни орган локалне самоуправе у припреми одлуке о изради стратешке процене, извршио је претходне консултације и усаглашавање ставова заинтересованих органа и организација, органа локалне самоуправе, корисника простора и других субјеката. Истовремено, прибављена су мишљења органа надлежног за послове заштите животне средине. У консултацији током израде Плана и предметног Извештаја консултовани су обавезујући услови надлежних институција, Завода за заштиту природе Србије, Завода за заштиту споменика културе, програми, подаци и услови јавних комуналних предузећа и други одговарајући пројекти и програми који индиректно третирају проблематику заштите животне средине.

Сви услови који су добијени од надлежних органа испоштовани су приликом израде Плана и уграђени у одговарајућа планска решења.

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике, и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

2.1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведених у плановима и стратегијама за потребе израде овог Извештаја дефинисани су општи циљеви стратешке процене:

- очување постојећих природних вредности простора, што ће се постићи контролисаном изградњом и уређењем простора кроз поштовање правила уређења и изградње објеката;
- рационално коришћење природних ресурса и енергије;
- имплементација стратешких одређења дефинисаних Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019 год.;
- изградња недостајуће канализационе инфраструктуре и заштита и унапређење квалитета површинских вода до нивоа прописаних класа квалитета;
- очување, уређење и заштита система зелених површина на планском подручју;
- предупређење емисија штетних материја у ваздух и смањење емисије буке из постројења и саобраћаја;
- спречавање појава инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште;
- повећање обим инвестиција за заштиту животне средине и развој система мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке); и
- побољшати информисање и обуку становништва за заштиту животне средине и обезбедити учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја. При томе се, у просторној организацији треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине:

1. заштита ваздуха од даљег загађења и побољшање квалитета ваздуха (смањење емисије полутаната, успостављање и одржавање технолошких процеса који неће узроковати загађење ваздуха на планском подручју);
2. заштита вода од загађивања - обезбеђење квалитета површинских и подземних вода, при чему се истиче унапређење квалитета подземних вода – пречишћавање отпадних вода;
3. заштита земљишта од загађења, деградације и нерационалног коришћења;
4. заштита од буке и вибрација - смањење изложености повишеном нивоу буке;
5. **заштита од нејонизујућег зрачења;**
6. управљање отпадом - адекватан третман чврстог отпада и отпадних вода и успостављање организованог система прикупљања и транспорта отпада;
7. рационално коришћење природних ресурса и унапређење енергетске ефикасности;
8. заштита природних добара, живог света и биодиверзитета - очување биодиверзитета и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости;
9. заштита културних добара;
10. заштита од удеса и елементарних непогода - смањење ризика од удеса;
11. побољшање социјалних услова и стандарда живљења становништва и привређивања и позитивне економске последице истих

2.2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

На основу дефинисаних општих и посебних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину. Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење промена током одређеног временског периода, а неопходни су као улазни подаци за сваку врсту планирања. Индикатори стања животне средине представљају веома битан сегмент у оквиру израде еколошких студија и планских докумената. Показатељи су веома прикладни за мерење и оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животној средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати.

Код нас нису разрађени системи показатеља животне средине примерени потребама урбанистичког планирања, као ни методологија њиховог коришћења при изради и спровођењу планова. У области просторног и урбанистичког планирања није идентификован специфичан систем еколошких показатеља, већ се поједини просторно еколошки показатељи могу наћи у оквиру система показатеља друге намене.

Да би индикатори били поуздани, применљиви на свим нивоима планирања као и инструмент за поређење, неопходан је усаглашени систем праћења који подразумева: јединствене показатеље, јединице мерења, метод мерења, период праћења, начин обраде и приказивање резултата. Методолошки стандардизовање процедура као и прикупљање и достављање неопходних података од овлашћених организација је суштински предуслов за унапређење употребе индикатора у планирању и заштити простора.

Избор индикатора аначајан је како за утврђивање стања животне средине пре реализације Плана, тако и за праћење стања после реализације Плана, те је потребно избор индикатора извршити међу оним за које локална заједница перманентно прати одговарајуће параметре. У случају недостатка индикатора, и одређени параметри који се прате могу указати на стање или промене. Правилан избор индикатора базира на усклађености са постављеним циљевима стратешке процене.

Имајући у виду наведене чињенице, ниво планског документа, просторни обухват плана, као и стање животне средине на подручју ПДР-а, али и ПГР Пожега и ППО Пожега у целини, аутори Извештаја су се определили за избор основних индикатора који се односе на квалитет ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке. Уједно, ово су дефинисани и законски регулисани критеријуми на основу којих је могуће утврдити да ли и у којој мери одређене активности на конкретном простору имају негативан утицај на чиниоце животне средине.

Избор индикатора заштите животне средине обављен је са аспекта планираног уређења и изградње и функционисања и заштите садржаја на Планском подручју, с једне стране, али и заштитите елемената животне средине (ваздуха, воде, земљишта, живог света, заштита од буке и вибрација) и функционисања простора и ризика у случају елементарних непогода и удеса, третмана отпада и отпадних вода и т.д.

Табела бр 2.: Посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора у контексту постављених циљева

ПОСЕБАН ЦИЉ	ИНДИКАТОР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ према Правилнику о Националној листи индикатора заштите животне средине ("Сл.Гласник РС бр. 37/11)	ИНДИКАТОР предложен овим Извештајем
заштита ваздуха		
Смањење емисије загађујућих материја у ваздуху	- учесталост прекорачења дневних граничних вредности за SO ₂ , NO ₂ , PM ₁₀ , и O ₃ у урбаним и руралним подручјима	

заштита и одрживо коришћење вода		
Смањење загађења површинских и подземних вода	<ul style="list-style-type: none"> - индикатор потрошње кисеоника у површинским водама - петодневна биохемијска потрошња кисеоника (BPK₅) и амонијума (NH₄-N) - Квалитет воде за пиће - Квалитет воде за купање - Процент становника прикључен на јавни водовод - Процент становника прикључен на јавну канализацију 	
заштита и одрживо коришћење земљишта		
Очување и рационално коришћење пољопривредног земљишта	- промена начина коришћења земљишта (промене у намени површина)	<ul style="list-style-type: none"> - % обрадивог у односу на укупно земљиште - промене у намени површина
Смањење загађења земљишта и деградације ерозијом	<ul style="list-style-type: none"> - садржај органског угљеника у земљишту - ерозија земљишта 	<ul style="list-style-type: none"> - % контаминираних површина - % површина деградираних ерозијом
заштита од буке и вибрација и заштита од нејонизујућег зрачења		
Смањење изложености буци и вибрацијама	<ul style="list-style-type: none"> - укупни индикатор буке - индикатор ноћне буке 	
Смањење изложености нејонизујућем зрачењу	- извори нејонизујућег зрачења од посебног интереса	
управљање отпадом (адекватан третман отпада и отпадних вода)		
Унапређење третмана (смањење количине отпада, поновна употреба, рециклажа) и депоновања отпада	<ul style="list-style-type: none"> - укупна количина отпада по врстама и делатностима у којима настају - количина издвојено прикупљеног отпада, поново искоришћеног и одложеног отпада 	
обновљиви и необновљиви природни ресурси и привредне активности од значаја за животну средину		
Очување и адекватан третман – одрживо коришћење природних ресурса – рационално коришћење необновљивих и веће коришћење обновљивих ресурса	<ul style="list-style-type: none"> - површине деградираних земљишта - Потрошња примарне енергије из обновљивих извора - Потрошња електричне енергије из обновљивих извора - Наводњавање пољопривредних површина - пољопривредне области високе природне вредности - Подручја под органском пољопривредом 	
заштита природних добара, живог света и заштита културних добара		
Очување и адекватан третман природних добара и живог света	<ul style="list-style-type: none"> - угрожене и заштићене врсте - заштићена подручја - диверзитет врста 	
Валоризација и адекватан третман културних добара	- праћење стања и потреба	
заштита од удеса и елементарних непогода		
Смањење ризика од удеса (опасности од пожара, хемисјких удеса)		<ul style="list-style-type: none"> - број локалитета са високим ризиком - постојање планова интервенције у случају ванредног стања

Утицаји на економски развој локалне заједнице и ширег подручја – субјекти система заштите животне средине		
Побољшање услова транспорта и привређивања и позитивне економске последице истих	<ul style="list-style-type: none"> - Издаци из буџета - Инвестиције и текући издаци - Приходи од накнада и такси - Средства за субвенције и друге подстицајне мере - Међународне финансијске помоћи 	- Показатељи економског развоја привредних предузећа Планског подручја и економског стандарда становништва
Утицаји на социјални развој и стандард живљења становништва		
Побољшање социјалних услова и стандарда живљења становништва		- показатељи урбане опремљености комуналном инфраструктуром насеља и станова, објектима јавних служби и објектима основних услуга становништву (трговина, улсуге, занати...)

Напомена:

Индикатори дефинисани у претходној табели дефинисани су са циљем праћења реализације планских, а не технолошких решења, у планском периоду, уколико се за то укаже потреба.

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

На основу члана бр. 15 Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину Процена могућих утицаја плана и програма на животну средину се обавља у неколико фаза и подфаза и садржи следеће елементе:

- приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
- приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;
- начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

3.1. ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Циљ израде стратешке процене утицаја предметног плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење. Да би се постављени циљ остварио, потребно је сагледати Планом предвиђене активности и мере за смањење потенцијално негативних утицаја.

Стратешка процена утицаја која се ради за ниво Плана детаљне регулације може се само бавити генералном и општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења у плану на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у овиру процена утицаја појединачних објеката на животну средину за објекте за које надлежни орган утврди потребу израде овог документа неопходног за добијање одобрења за изградњу.

У стратешкој процени, акценат је стављен на анализу свих планских решења и препознавање оних која ће у одређеној мери угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације плана. У том контексту, у Извештају се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине – ваздух, воду и земљиште, природне и створене вредности, укупан социјални, економски и просторни развој општине и дефинишу се планске мере заштите које ће потенцијална загађења довести на ниво прихватљивости, односно у границе које су дефинисане законском регулативом (граничне вредности емисије и нивоа загађујућих материја у ваздуху, максимално дозвољене концентрације загађујућих материја у водама и земљишту, дозвољени ниво буке и др).

Концепција организације и уређивања простора у обухвату Плана заснована је на развојним потенцијалима и ограничењима простора, у оквиру којих су предложена планска решења, настала као последица тражења одговора на текућа питања и проблеме просторног развоја овог подручја. Ова планска решења су у процени могућих утицаја анализирана са аспекта циљева стратешке процене.

– **ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА У ОДНОСУ НА ЦИЉЕВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УЗЕТЕ У ОБЗИР КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА**

ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Заштита ваздуха од загађења 2. Заштита површинских и подземних вода од загађења 3. Заштита земљишта од загађења, деградације и нерационалног коришћења 4. Заштита од буке и вибрација 5. Заштита од нејонизујућег зрачења 6. Управљање отпадом - адекватан третман чврстог отпада 7. Рационално коришћење природних ресурса 8. Очување и адекватан третман природних добара и живог света 9. Валоризација и адекватан третман културних добара 10. Смањење ризика од удеса и техничко-технолошких несрећа 11. Побољшање услова транспорта и привређивања и позитивне економске последице истих 	
ЗНАЧЕЊЕ СИМБОЛА:	
Врста утицаја:	
+	укупно позитиван утицај;
-	укупно негативан утицај;
+/-	и позитиван и негативан утицај;
0	нема директног утицаја или је утицај нејасан;
Вероватноћа утицаја	
ВВ	Врло вероватан
В	Вероватан
МВ	Мало вероватан
Трајање утицаја:	
К	Краткорочан
СР	Средњорочан
Д	Дугорочан
Учесталост утицаја:	
П	Повремени
У	Учестали
СТ	Стални
Просторна димензија утицаја:	
Л	Локални
Р	Регионални
Н	Национални
М	Међународни

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја са аспекта циљева стратешке процене (1-11)										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Активности и приоритетни развојни програми у САОБРАЋАЈУ											
Изградња планиране саобраћајнице којом ће бити омогућен приступ и активирање планираних намена на околном простору побољшање услова саобраћаја	+/- ВВ Д СТ Л	+ ВВ Д СТ Л	- ВВ Д У Л	- ВВ Д У Л	0	0	+ ВВ Д СТ Л	0	0	+/- ВВ Д СТ Л	+ ВВ Д СТ Л
обезбеђење услова за кретање лица са посебним потребама на тротоарима и пешачким стазама, местима за паркирање и другим површинама и прилазима	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+ ВВ Д СТ Л	+ ВВ Д СТ Л
Изградња / реконструкција водоводне мреже	0	+ ВВ Д СТ Л	0	0	0	0	+ ВВ Д СТ Л	+ ВВ Д СТ Л	0	+ ВВ Д СТ Л	+ ВВ Д СТ Л

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућег утицаја са аспекта циљева стратешке процене (1-11)										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
изградња канализације за отпадне воде у складу са планом генералне регулације планираном мрежом и начином евакуисања и пречишћавања у насељу	0	+	+	0	0	0	+	+		+	+
евакуација атмосферских вода на еколошки прихватљив начин (слободним отицањем ка каналу за атмосферске воде дуж трасе државног пута)	0	+	+	0	0	+	+	+	0	+	+
задржавање свих постојећих електровода у истој траси	0	0	0	0	+/-	0	0	0	0	+/-	0
опремање свих саобраћајница, јавних и других површина електричним осветљењем	0	0	0	0	-	0	0	0	0	+	+
изградња ТК мреже у складу са потребама	0	0	0	0	-	0	0	0	0	+	+
рационално коришћење околног пољопривредног земљишта и спречавање деградације земљишта	0	+	+	0	0	+	+	+	0	+	+
организовано прикупљање отпада и одвожење на депонију ван Планског подручја (ова планска акција спроводи се на подручју целог насеља а одржавање јавних саобраћаних површина спроводи надлежно комунално предузеће)	+	+	+	0	0	+	+	+	+	+	+

Горња табела представља приказ вредновања планских решења са аспекта заштите животне средине. Сваки процењени утицај је резултат вишекритеријумског вредновања појединачних планских решења на основне компоненте животне средине – ваздух, воду и земљиште, природне и створене вредности и укупан развој простора са аспекта циљева тратешке процене.

Значај утицаја процењује се у односу на величину тј. интензитет утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. У вишекритеријумској анализи планских решења у обзир је узета величина утицаја планских решења, затим је значај утицаја планских решења на животну средину, као и вероватноћа да ће се неки процењени утицај догодити у стварности, њихово погуће трајање и учесталост. Наведена планска решења су углавном из области заштите, привреде, саобраћаја и техничке инфраструктуре и укупно имају значајан позитиван, као и мали негативан утицај на очување квалитета животне средине Планског подручја, а многи утицаји планских решења нису само локалног карактера.

На овом нивоу плана није било могуће детаљно анализирати свако планско решење и непосредан утицај планираних активности на животну средину јер нису дефинисане све техничке

појединости везане за дато планско решење. У случајевима где је процењено да може доћи до негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите.

– ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

У Закону се не прописује изричито шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја. Планска решења у овом ПДР нису дата у варијантама. Међутим, поштујући нека досадашња искуства у изради Стратешких процена утицаја у пракси се морају разматрати најмање две варијанте:

- варијанта да се план не усвоји и не имплементира, и
- варијанта да се план усвоји и имплементира.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и решењима плана. За планове дужег временског хоризонта метод израде сценарија је препоручљив. У том контексту, ограничавајући се на позитивне и негативне ефекте који би били последица доношења или недonoшења Плана, стратешка процена утицаја ће се бавити разрадом обе варијанте.

	Позитивни ефекти	Негативни ефекти
Природна добра и ресурси		
Без плана		Поремећаји њиховог функционисања и опстанка услед негативног утицаја средине, недовољног степена заштите и њене примене. Недовољна брига о природним добрима и ресурсима.
Са планом	Успостављање адекватног вида заштите и управљања природним ресурсима, поготово минералних извора, водотокова и шумског земљишта. Заустављање угрожавања и пропадања природних добара и ресурса. Дефинисање мера заштите природних вредности и заштита биодиверзитета допринеће укупном повећању квалитета природних добара и планског подручја у целини.	
Заштита животне средине, природне и културне вредности		
Без плана		Повећање загађења основних чинилаца животне средине, пре свега воде, али и земљишта и ваздуха, уколико се догоди непланска изградња на Планском подручју
Са планом	Заустављање даље деградације животне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења ресурса. Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора. Обезбеђивање квалитетне животне средине - заштита вода уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса, потпуна заштита квалитета подземних и површинских вода, заштита земљишта уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима, заштита и очување квалитета ваздуха. Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања. Интегрални и континуирани систем мониторинга животне и природне средине у општини.	

	Успостављање система за институционално управљање животном средином, унапређење информисања јавности.	
Насеља и природни ресурси		
Без плана		Стихијски развој насеља, проблеми са комуналном опремљеношћу и угрожавање природних ресурса. Нерационално и нелегално коришћење природних ресурса води њиховој деградацији.
Са планом	Планско контролисано коришћење природних ресурса, у првом реду плодног пољопривредног тла унутар стамбених намена, паралелно везано и за природне и културне вредности овог краја. Очување и унапређење квалитета плодног тла.	
Саобраћај		
Без плана		Повећање емисије и загађивања ваздуха, повећан ниво буке, уколико се догоди непланска изградња на Планском подручју. Недовољна саобраћајна повезаност онемогућава развој подручја.
Са планом	Изградњом саобраћајница повећава се квалитет простора и услови живота.	
Енергетика		
Без плана		Загађивање ваздуха из индивидуалних ложишта уколико се догоди непланска изградња. Нерационална потрошња горива и слаба енергетска ефикасност.
Са планом	Смањење емисије загађујућих материја у ваздух као као последице грејања на основу потрошње фосилних горива, тј. увођење еколошки прихватљивих система добијања топлотне енергије Смањење емисије и загађења од нејонизујућег зрачења побољшањем квалитета природне средине и квалитет живљења у складу са прихватљивим еколошким и амбијенталним стандардима. Смањење енергетских потреба код свих потрошача енергије, путем примене стандарда енергетске ефикасности	

Закључује се да позитивни ефекти доношења и реализације предметног Плана (поготово они који се односе на стварање бољих услова за развој Планског али и ширег подручја), премашују негативне ефекте реализације решења овог Плана који се односе највећим делом на извесно деградирање животне средине углавном у појасу уз саобраћајнице, насеља и водотокове, као и евентуалне негативне последице по животну средину у случају акцидентата. С озиром да План и овај Извештај прописују мере заштите животне средине при реализацији и функционисању планираних намена и објеката у редовним и акцидентним ситуацијама, угрожавање животне средине у случају реализације и функционисања планираних намена ће бити сведено на најмању могућу меру.

Поред тога, планска решења која се односе на контролисану нову изградњу и унапређење услуга и инфраструктурне опремљености и контролисано коришћење пољопривредног земљишта, су сигурно врло повољни са аспекта живота становништва и функционисања простора.

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног плана повољнија у односу на варијанту да се план не донесе.

– **КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ УТИЦАЈИ**

На основу одредаба члана 15. Закона о стратешкој процени, стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Теоријски је могуће да се јаве интеракције међу мањим утицајима како планских решења, тако и појединачних објеката и активности на планском подручју. Примера ради, кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају

значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат (загађивање ваздуха, вода или пораст нивоа буке).

Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја. Синергијски ефекти се најчешће манифестују код људских заједница и природних станишта.

Позитивни кумулативни и синергијски ефекти планских решења очекују се превасходно на површинама где се планира изградња мреже комуналне инфраструктуре којом ће се повезати сви потрошачи, као и на површинама на којима одвођење отпадних вода није било регулисано до сада, побољшање снабдевања електричном енергијом ширег подручја и обезбеђење снабдевања истом потрошача на ширем Планском подручју и тд.

Већ започето, као и планирано унапређење саобраћајне доступности, међусобно повезивање постојећих јавних путева и локалне мреже, као и комунално опремање, утицаће на побољшање услова живота и пословања и економски раст подручја. Контролисано планско коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у највећој могућој мери, ограничавање граница грађевинских рејона насеља, развој комерцијално-производних зона у насељу, ефикасније повезивање појединих насеља, изградња или унапређење недостајућих и постојећих објеката јавних служби и система комуналне инфраструктуре итд. - допринеће даљем социо-економском развоју подручја, а самим тим, и спровођењу концепције одрживог развоја планског подручја.

Са друге стране, негативни кумулативни ефекти који се могу очекивати реализацијом планских решења односе на могућност несавесног угрожавања природних вредности подручја услед реализација планских решења из домена саобраћаја (нове саобраћајнице и сл.), могуће повећање концентрације загађујућих материја у води, ваздуху и земљишту, повећану буку, потенцијалну опасност од настанка удеса и акцидентних ситуација, итд.). Такође, негативни кумулативни ефекти услед суперпонирања буке могу се очекивати у подручјима непосредне близине трафостанице и мреже локалних путева у оквиру грађевинског подручја (у случају суперпонирања, резултатни ниво буке у зони преклапања би прелазило гранични дозвољени ниво буке за око 10 dB (A)).

Поред наведеног, важно је напоменути и утицаје који су привременог карактера и који се односе на период уређења терена и изградње објеката када се може јавити повећано загађење ваздуха (првенство прашином), загађење буком у периоду рада грађевинских машина, загађење тла и подземних вода (услед акцидентног испуштања уља и мазива у тло), загађење отпадом и др. Ове активности морају да се контролишу како би загађење животне средине током рушења и изградње било минимално.

3.2. ОПИС МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Заштита животне средине подразумева поштовање свих општих мера заштите животне средине и природе и прописа утврђених законском регулативом. У том смислу се, на основу анализираних стања животне средине у планском подручју и његовој околини и на основу процењених могућих негативних утицаја, дефинишу мере заштите. Мере заштите имају за циљ да утицаје на животну средину у оквиру планског подручја сведу у оквире граница прихватљивости, а са циљем спречавања угрожавања животне средине и здравља људи. Мере заштите омогућавају развој спречавају конфликте на датом простору што је у функцији реализације циљева одрживог развоја.

Дефинисање мера заштите има за циљ да се утицаји на животну средину сведу у границе прихватљивости, односно допринесу спречавању, смањењу или отклањању сваког штетног утицаја на животну средину.

Основни развојни циљ – заштита и унапређење животне средине постићи ће се кроз побољшање њеног квалитета укупно, као и појединих њених елемената: ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај развојни циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

- правних - нормативних мера: доношење општих нормативно - правних аката СО о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите и поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања законске регулативе из области заштите животне средине; израда катастра загађивача и стално ажурирање од стране надлежних органа, при чему је нарочито важно успостављање мерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања; забрана и ограничавање градње објеката који су потенцијални загађивачи;
- техничко - технолошких мера: прилагођавање технолошких и производних процеса у постојећим објектима захтевима и условима заштите од загађивања животне средине; уградња, контрола употребе и одржавања инсталација и уређаја за пречишћавање загађених отпадних гасова и вода;
- просторно - планских мера: правилан избор локације (нарочито производних и непроизводних објеката) уз поштовање мезо и микролокационих карактеристика простора; дефинисање и проглашавање санитарних заштитних зона око објеката, фреквентних саобраћајница, при чему ширина санитарних зона зависи од степена загађења; овде се посебно наглашава израда елабората процена утицаја и елабората стратешке процене утицаја, којима ће се оцењивати планска и пројектна решења у односу на захтеве животне средине, у складу са законском регулативом.
- економских мера: прибављање материјалних средстава потребних за остваривање циљева заштите и унапређења животне средине кроз мере фискалне политике, издвајање доприноса из цене производа и услуга, накнаде за коришћење грађевинског земљишта, као и финансирање из новчаних накнада и казни за емитовање штетних продуката преко МДК у животну средину.

Концептом ПДР-а дате усмеравајуће одреднице послужиле су као оквир за дефинисање мера и активности везаних за планирање организације, уређења и заштите планског подручја, при чему је захтевима унапређења квалитета и заштите животне средине посвећена одговарајућа заслужена пажња. Заштита животне средине у овом плану обухвата мере заштите природне средине (ваздуха, воде, земљишта и заштите од буке и вибрација и др.), заштите природе и вегетације, заштите непокретних културних добара и заштите од елементарних непогода и ратних разарања.

Спровођење ових и других мера утицаће на смањење ризика од загађивања и деградације животне средине, као и на подизање постојећег квалитета животне средине.

3.2.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

- Мере заштите ваздуха

Заштита ваздуха остварује се предузимањем мера систематског праћења квалитета ваздуха, смањењем загађивања ваздуха загађујућим материјама испод прописаних граничних вредности нивоа загађујућих материја, предузимањем потребних мера за смањење емисије, као и праћењем утицаја загађеног ваздуха на здравље људи, природна добра и животну средину. Потребно је предузети следеће мере заштите ваздуха:

- унапређењем саобраћајне мреже (модернизација локалних саобраћајница и обезбеђивање потребних профила - проширивање и асфалтирање улица, и изналажење и реализација архитектонских, грађевинских и хортикултурних решења – успостављање зелених појасева између саобраћајница и околних објеката где год је то могуће) и редовним прањем улица током летњих месеци смањиће се запрашеност улица и загађеност ваздуха; формирањем зелених површина дуж државног и локалног пута и других планираних саобраћајница са травнатом и жбунастом вегетацијом од различитих врста засада отпорних на аерозагађење;
- санацијом и рекултивацијом свих простора који су се користили за депоновање материјала у току изградње.

- успостављањем система мониторинга квалитета ваздуха у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијентног ваздуха (96/62/ЕС)¹. и обезбеђењем доступности резултата мерења и информисањем јавности у складу са Законом;
- унапређењем квалитета ваздуха даљим развојем заснованим на рационалнијој употреби енергије и повећању енергетске ефикасности, увођењу економски оправданих нових и обновљивих извора енергије и др.
- спречавањем градње објеката који могу угрозити околину, односно који у процесу производње производе опасне материје, буку, непријатне мирисе и сл.
- реконструкцијом и изградњом нових саобраћајница која мора бити заснована на строгим еколошким принципима према европским стандардима.

– **Мере за заштиту вода и заштиту од вода**

Заштита вода и њихово коришћење остварује се у оквиру интегралног управљања водама спровођењем мера за очување површинских и подземних вода и њихових резерви, квалитета и количина. Воде се могу користити, а отпадне воде испуштати уз примену одговарајућег третмана, на начин и до нивоа који не представља опасност од загађивања. Мере заштите вода обезбеђују спречавање или ограничавање уношења у воде опасних, отпадних и других штетних материја, праћење и испитивање квалитета површинских и подземних вода, као и квалитета отпадних вода и њихово пречишћавање. Као мере заштите вода морају се предузети следеће активности:

У циљу заштите вода неопходно је спровести превентивне и санационе мере ради очувања квалитета површинских и подземних вода, како на предметном подручју, тако и у ближем окружењу. У том смислу спроводиће се следеће мере:

- обавезно је очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом квалитета, у складу са законским прописима - обезбедити несметано гравитационо отицање површинских вода и потпун и контролисан прихват зауљених атмосферских вода са саобраћајних површина, њихов третман у сепаратору масти и уља и контролисано одвођење у канализациони систем; таложник и сепаратор масти и уља димензионисати на основу сливне површине и меродавних падавина
- у зони кружне раскрснице са државним путем неопходно је обезбедити заштиту подземних вода од загађивања кроз обезбеђивање потпуне изолације попречног профила пута од подлоге;
- избор материјала за изградњу канализације извршити у складу са обавезом да се спречи свака могућност неконтролисаног изливања отпадних вода у околни простор, што подразумева адекватну отпорност цевовода и прикључака на све механичке и хемијске утицаје, укључујући и компоненту обезбеђења одговарајуће флексибилности, а због могуће геотехничке повредљивости геолошке средине у подлози цевовода;
- изградњу саобраћајних површина вршити са водонепропусним материјалима отпорним на нафту и нафтне деривате и са ивичњацима којима ће се спречити одливање воде са саобраћајаних површина на околно земљиште приликом њиховог одржавања или за време падавина;

Заштита земљишта ће се постићи спровођењем следећих мера:

- стриктним спровођењем планских решења изградње објеката и уређења и опремања терена постићиће се максимална заштита шумског и пољопривредног земљишта;
- изградњом недостајуће канализације на предметном простору смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- приликом израде пројектне документације за одвођење атмосферских вода са саобраћајних површина потребно је, у складу са прописима, предвидети сепараторе за масти и уља;
- регулацијом саобраћаја минимизираће се аерозагађење, као и таложење чврстих материја из ваздуха на тле;

¹ Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management, Official Journal L 296, 21/11/1996

- забраном одлагања грађевинског и осталог чврстог отпада на за то непредвиђеним површинама и локацијама;
- ако при извођењу радова дође до удеса на грађевинским машинама или транспортним средствима, односно изливања уља и горива у земљиште, извођач је у обавези да одмах прекине радове и изврши санацију, односно ремедијацију загађене површине;
- обавезно је управљање комуналним отпадом на основу плана управљања отпадом и локалних нормативних аката и у складу са важећом законском регулативом.

- **Мере за заштиту земљишта и флоре и фауне и управљање отпадом**

Заштита пољопривредног, грађевинског и осталог неплодног земљишта и вегетације ће се постићи спровођењем следећих мера:

- законским регулисањем и заустављањем процеса градње објеката на површинама које нису планиране за изградњу, како би се спречила деградација пољопривредног земљишта;
- стриктним спровођењем планских решења изградње објеката и уређења и опремања терена постићи ће се максимална заштита шумског и пољопривредног земљишта;
- забрањено је испуштање и одлагање опасних и штетних материја у земљиште,
- изградњом недостајуће канализације на предметном простору смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла, површинских и подземних вода;
- регулацијом саобраћаја смањиће се аерозагађење, као и таложње чврстих материја из ваздуха на тле;
- забраном одлагања грађевинског и осталог чврстог отпада на за то непредвиђеним површинама и локацијама;
- ако при извођењу радова дође до удеса на грађевинским машинама или транспортним средствима, односно изливања уља и горива у земљиште, извођач је у обавези да одмах прекине радове и изврши санацију, односно ремедијацију загађене површине;
- обавезно је управљање комуналним отпадом на основу плана управљања отпадом и локалних нормативних аката и у складу са важећом законском регулативом.

- **Мере заштите од буке и вибрација**

Због смањења загађивања буком могуће је спровести следећу заштиту:

- на самом извору буке: техничко - технолошким решењима на уређајима који производе буку, као и учесталом строгом техничком контролом рада моторних возила и применом важећих прописа;
- на путу од извора буке до пријемника: подизањем заштитних зидова типа екрана око извора буке
- на месту пријема звука: ефикасним архитектонским и грађевинским решењима (правилном локацијом извора буке, добрим избором грађевинских материјала слабе звучне проводљивости као и оних који имају повећану апсорпцију звука; при пројектовању објеката спровести одређивање правилног распореда просторија, као и увођење боље звучне изолације при пројектовању и градњи стамбених објеката).

Емитовање буке из других објеката не сме прекорачити законске норме дефинисане „Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини“ („Сл. гласник РС“, бр. 75/10). Такође, Правилима уређења овог Плана дефинисана је заузетост сваке парцеле под зеленим површинама, што такође доприноси смањивању евентуално негативних утицаја повишеног нивоа буке у животној средини. Посебно се истиче обавеза формирања зеленог заштитног појаса дуж дуж саобраћајница унутар парцела привредних објеката.

Законски нормативи у вези заштите становништва од штетног дејства буке доносе се у облику максимално дозвољеног нивоа меродавног параметра или параметара који представљају полазну обавезу испуњења услова везаних за проблематику буке.

Заштита од притиска који бука врши на животну средину и људе подразумева опште и посебне мере, чијом применом се доприноси унапређењу стања у окружењу, а односе се пре свега на следеће:

- при изради техничке документације обезбедити да се за изградњу коловозног застора користи материјал који ће смањити ниво буке и вибрација.

- приликом изградње саобраћајница користити материјале који апсорбују буку;
- на саобраћајницама у стамбеним зонама, уз основну школу и игралиште, одговарајућим пројектовањем саобраћајница успорити кретања возила;
- дуж прометних саобраћајница, по потреби, на деоницама поред зона становања, јавних објеката и рекреативних површина по потреби предвидети звучне баријере (природне или вештачке);
- при пројектовању, односно реконструкцији објеката намењених становању, а нарочито ако је део објекта намењен пословању, односно делатностима, као и објеката или њихових делова у зони утицаја фреквентних саобраћајница, обавезна је примена техничких услова и мера звучне заштите помоћу којих ће се бука у стамбеним просторијама свести на дозвољени ниво, а у складу са Техничким условима за пројектовање и грађење зграда (Акустика у зградарству) СРПС У.Ј6.201:1990;
- при одређивању могућих намена делова и просторија објеката у зонама становања, или у контакту са објектима дечијих установа, школа и сл, водити рачуна о нивоу буке које исти могу да генеришу;
- сви инфраструктурни, привредни/пословни и други објекти, услед чијег се функционисања може генерисати бука, морају се извести према стандардима који обезбеђују да се бука не чује изван датог објекта;
- предузимати и остале мере из домена организације и регулисања саобраћаја које се предлажу за смањење притиска на квалитет ваздуха, с обзиром да те мере имају позитивне ефекте и на емисију буке.

Мере и услове заштите од буке јединица локалне самоуправе утврђује у складу са Законом о заштити од буке у животној средини. Обавезе јединице локалне самоуправе – општине Пожега односе се на акустичко зонирање на територији локалне самоуправе, одређивање мера забране и ограничења у складу са Законом, доношење локалног акционог плана заштите од буке у животној средини, обезбеђење и финансирање мониторинга буке у животној средини и вршење надзора и контроле примене мера заштите од буке у животној средини.

У складу са Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини ("Службени гласник РС", бр.75/2010), у табели која следи даје се приказ прописаних граничних вредности индикатора буке у животној средини.

Граничне вредности се односе на укупну буку која потиче из свих извора буке на посматраној локацији. При процени буке водити рачуна о синергијском деловању са осталим околним изворима буке.

Табела . 3: Граничне вредности индикатора буке* на отвореном простору, према намени простора

Намена простора	Дан dB(A)	Ноћ dB(A)
чисто стамбена подручја	55	45
индустријска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали без стамбених зграда	на граници ове зоне бука не сме прелазити граничну вредност у зони са којом се граничи	

* индикатор буке је акустичка величина којом се описује бука у животној средини и изражава се у dB(A)

Начине заштите и објекте за заштиту од буке и вибрација уз објекте, а поготово уз саобраћајнице, одређивати још у фази пројектовања, при чему водити рачуна да растиње и шибље не смеју угрозити подземне инсталације. С обзиром да оваква вегетација не пружа значајну заштиту од буке, као ефикасна мера предлажу се, на деоницама где се кроз процену утицаја покаже да је потребно, постављање заштитних конструкција типа екрана.

- Мере заштите од зрачења

Заштита од зрачења спроводиће се уз примену законских и подзаконских мера заштите којима се спречава угрожавање животне средине и здравље људи од дејства зрачења која потичу од јонизујућих и нејонизујућих извора и отклањају последица емисија које извори зрачења емитују или могу да емитују.

Заштита од јонизујућег зрачења

- На планском подручју нема постојећих нити је дозвољено постављање нових извора јонизујућег зрачења.

Заштита од нејонизујућег зрачења

За објекте трафостаница и преносне мреже који представљају изворе нејонизујућег зрачења нискофреквентног електромагнетног поља од посебног интереса, као и изворе високофреквентног електромагнетног поља треба обезбедити да у зонама повећане осетљивости буду испоштована базична ограничења изложености становништва, електричним, магнетским и електромагнетским пољима, према Правилнику о границама излагања нејонизујућим зрачењима („Службени гласник РС“, број 104/09), а нарочито:

- одговарајућим техничким и оперативним мерама обезбедити да нивои излагања становништва нејонизујућим зрачењима, након изградње трафостаница, не прелазе референтне граничне нивое излагања електричним, магнетским и електромагнетским пољима, и то: вредност јачине електричног поља (E) не прелази 2 kV/m, а вредност густине магнетског флукса (B) не прелази 40 μ T,
- трансформаторске станице у оквиру објеката не планирати уз стамбени простор (дечије, спаваће, дневне собе и сл), односно канцеларијски простор намењен дужем боравку људи, већ уз техничке просторије, оставе и слично.

Приликом постављања објеката трафо станица и уређаја и припадајућег антенског система базних станица мобилне телефоније, поштовати прописана удаљења.

Мера заштите од нејонизујућег зрачења је да се приликом планирања и реализације обезбеде одстојања у складу са законским прописима, *унутар којих није дозвољено планирање и изградња објеката за дужи боравак људи, тј.* не планирати намене попут становања, јавних установа социјалне и здравствене заштите и сличних делатности које подразумевају дужи боравак људи.

Припрема за изградњу, постављање и употребу нових извора нејонизујућег зрачења, односно реконструкцију постојећих извора нејонизујућих зрачења, врши се уз:

- прибављање услова и мера заштите животне средине које издаје надлежни орган у складу са прописима којима се уређује заштита животне средине;
- процену утицаја на животну средину у поступку који спроводи надлежни орган пре издавања грађевинске дозволе за нову изградњу, односно постављање и употребу у складу са прописима којима се уређује процена утицаја на животну средину.

У поступку издавања услова и мера заштите животне средине, односно одлучивања о потреби процене утицаја на животну средину корисник извора нејонизујућег зрачења од посебног интереса подноси надлежном органу стручну оцену оптерећења животне средине као доказ да тај извор неће својим радом довести до прекорачења прописаних граничних вредности.

Минимална потребна удаљеност базних станица мобилне телефоније од објеката дечијих вртића, школа и простора дечијих игралишта, односно ивице парцеле дечијег вртића и дечијих игралишта, не може бити мања од 50,0m.

Антенски системи базних станица мобилне телефоније у зонама повећане осетљивости, могу се постављати на стамбеним и другим објектима на антенским стубовима под условом да:

- висинска разлика између базе антене и тла износи најмање 15 m;
- удаљеност антенског система базне станице и стамбеног објекта у окружењу износи најмање 30 m;
- удаљеност антенског система базне станице и стамбених објеката у окружењу може бити мања од 30 m, искључиво када је висинска разлика између базне антене и кровне површине објекта у окружењу износи најмање 10m.

При избору локације за постављање антенских система базних станица мобилне телефоније узети у обзир следеће:

- могућност постављања антенских система на постојећим антенским стубовима других оператера, грађевинама попут димњака топлана, водоторњева, стубова са рефлекторима, телевизијских стубова и сл.;
- неопходност поштовања постојећих природних обележја локација и пејзажа, избегавати просторе излетишта, заштићена природна добра, заштићене културно-историјске целине, парковске површине и слично.

Инвеститор је дужан да се обрати надлежном органу за заштиту животне средине који ће утврдити потребу израде Студије о процени утицаја.

3.2.2. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ, ПРИРОДНИХ ДОБАРА И ВРЕДНОСТИ И ПРЕДЕЛА

Према допису републичког завода за заштиту споменика културе града Београд (број/реф. 03 бр 020-2945/2 од 11.12.2020.) предметни простор није утврђен за културно добро од изузетног значаја, а према релевантној документацији се не налази у оквиру просторно културно-историјске целине, не ужива претходну заштиту, не налази се у оквиру претходно заштићене целине и не садржи појединачна културна добра нити добра под предходном заштитом. На предметној локацији нема забележених археолошких локалитета или појединачних археолошких налаза.

Уколико се приликом извођења земљаних радова и изградње у оквиру границе Плана наиђе на археолошке остатке или друге покретне налазе (фрагменте керамике, металне предмете и друго), извођач радова и инвеститор дужни су да радове моментално обуставе и обавесте надлежну институцију Завод за заштиту споменика културе, како би могле да се предузму неопходне мере за њихову заштиту и евентуално даље истраживање. Инвеститор је дужан да по чл. 109. и 110. Закона о културним добрима („Службени гласник РС“ бр. 71/94, 52/11-др.закон, 99/11-др.закон) обезбеди финансијска средства за извођење археолошких радова.

На основу документације Завода за заштиту природе Србије и Централног регистра заштићених природних добара, утврђено је да се предметно подручје не налази у заштићеном природном добру, као и да на предметном подручју нема заштићених природних добара или оних добара која су предвиђена за заштиту.

Општи услови и мере и услови за планирање и изградњу предметне саобраћајнице које је предметним Решењем за овај ПДР прописао Завод за заштиту природе су испоштовани и инкорпорирани у планска решења и услове и мере заштите. Додатно се и посебно наглашава да је потребно:

- предвидети мере за очување стабилности терена, као и одговарајуће биоинжењерске мере које предвиђају заштиту терена од ерозије и засипања стенским или земљаним материјалом;
- спроводити све планиране мере заштите у акцидентним ситуацијама уз обавезу обавештавања надлежних инспекцијских служби и установа;

Уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошко-петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, сходно Члану 99. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др.закон) извођач радова је дужан да обавести Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања, односно предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

С обзиром планирана саобраћајница спада у објекте нискоградње, да услови терена неће захтевати значајне засеке и усеке, не очекују се неповољни утицаји на постојеће предеоне одлике Планског подруја и његове околине, а све планиране мере и активности у погледу озелењавања острва у планираном кружном току ће утицати на визуелно побољшање зоне кружне раскрснице.

3.2.3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ И ДРУГИХ ВЕЋИХ НЕПОГОДА, ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НЕСРЕЋА И РАТНИХ ДЕЈСТАВА

Потребно је да се при изградњи на предметном простору, скупом урбанистичких и грађевинских карактеристика задовоље потребе заштите, и то пре свега тако да се смање дејства евентуалног разарања објеката. Због тога је, при планирању на овом простору обавезно обезбедити могућност примене и реализације мера заштите од елементарних и других већих непогода. У том смислу, са аспекта заштите на предметном простору биће разрађене и спроведене мере и дати параметри повредивости.

Услови и мере за заштиту од земљотреса

Подручје Плана детаљне регулације за насеље Пожега спада са 9° MCS на 6° MCS. На поменутом подручју није било катастрофалних потреса, али се не искључује могућност јачих удара.

Основну меру заштите од земљотреса представља примена принципа асеизмичког пројектовања објеката, односно примена сигурносних стандарда и техничких прописа о градњи на сеизмичким подручјима.

Ради заштите од потреса, објекти морају бити реализовани и категорисани према Правилнику о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима ("Службени лист СФРЈ", бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90).

У овом подручју могу се очекивати катастрофални земљотреси. У циљу заштите од земљотреса морају се строго поштовати технички прописи о изградњи инвестиционих објеката који се односе на носивост и стабилност терена и објеката. Такође, одговарајуће службе морају имати разрађене планове о евакуацији и забрињавању становништва у случају појаве земљотреса свих интензитета.

Ризик од повредљивости при сеизмичким разарањима може се смањити примењујући одређене принципе планирања, организације и уређења простора, у првом реду за индустрију и инфраструктуру, као основне компоненте предметног простора.

У циљу заштите од земљотреса треба примењивати следеће смернице:

- обавезна примена важећих сеизмичких прописа при реконструкцији постојећих и изградњи нових објеката;
- обезбедити довољно слободних површина које прожимају изграђене структуре, водећи рачуна да се поштују планирани проценти изграђености парцела, системи изградње, габарити, спратност и темељење објеката;
- главне коридоре комуналне инфраструктуре треба водити дуж саобраћајница и кроз зелене површине увек када је то могуће, кроз за то планиране коридоре и на одговарајућем одстојању од грађевина.

Превентивне мере заштите у смислу сеизмичности подразумевају:

- поштовање степена сеизмичности приликом пројектовања, извођења или реконструкције објеката, или оног степена сеизмичности за који се посебним сеизмичким истраживањима утврди да је меродаван за планско подручје,
- поштовање регулације саобраћајница и међусобне удаљености објеката,
- обезбеђење оних грађевина чија је функција нарочито важна у периоду после евентуалне катастрофе.

Инфраструктура је у већој мери подложна повредљивости од осталих физичких структура. Отуда је нужно предвидети појединачно за сваки од система одговарајуће мере:

- саобраћај: улазно - излазни правци се трасирају на стабилним теренима, главне улице, сабирне и сервисне улице обезбеђују несметано комуницирање. водоснабдевање: главни водовод и секундарна мрежа планирају се са могућношћу искључења појединих деоница у случају оштећења
- канализација: код евентуалног оштећења канализације постоји могућност да раде поједине функционалне целине;
- електродистрибутивна мрежа, као и систем трансформатора су дисперговани у простору, распоређени по зонама, везани у прстенове и полупрстенове, на такав начин да се могу у ванредним условима искључивати по сегментима; каблирање високонапонских водова је нужно због безбедности у ванредним условима
- телефонска веза се планира тако да се обезбеде алтернативне везе, у случају прекида у појединим линијама у ванредним условима.

Препоручује се да се код пројектовања и изградње свих категорија објеката високоградње стриктно треба придржавати одредби „Правилника о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима („Сл. лист СФРЈ“, бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90), а код пројектовања предвиђених надградњи и доградњи одредби „Правилника о техничким нормативим за санацију, ојачање и реконструкцију објеката високоградње оштећених земљотресом и реконструкцију и ревитализацију објеката високоградње („Сл. лист СФРЈ“, бр. 52/85). Поред тога, на свим теренима са смањеном стабилношћу обавезно се спроводе посебна инжењерско - геолошка, сеизмичка и геофизичка испитивања терена на којима ће се градити поједини објекти.

Услови и мере за заштиту од пожара

У циљу заштите од пожара ширина коловоза. предвиђају се следећи услови:

- објекти морају бити изведени у складу са Законом о заштити од пожара („Службени гласник РС”, бр. 111/09 и 20/15),
- ширина коловоза, радијус кривина и нагиби саобраћајнице као и приступних путева до околних објеката мора бити обезбеђен приступни пут за ватрогасна возила у складу са Правилником о техничким нормативима за приступне путеве, окретнице и уређење платоа за ватрогасна возила у близини објеката повећаног ризика од пожара („Службени лист СРЈ”, број 8/95), по коме најудаљенија тачка коловоза није даља од 25 м од габарита објекта

Поред наведеног, да би се обезбедила заштита од пожара потребно је примењивати следеће смернице:

- при изградњи објеката поштовати важеће прописе противпожарне заштите;
- правилним размештајем објеката на прописаним одстојањима од суседних објеката смањити опасност преношења пожара;
- правилном диспозицијом објеката у односу на саобраћајнице обезбедити несметан приступ противпожарних возила;
- омогућити правовремен и несметан приступ ватрогасних возила до објеката;
- лако запаљиве и експлозивне материје складиштити и чувати под законом прописаним условима, уз одговарајућу сагласност надлежних органа на планиране мере заштите од пожара;
- у склопу изградње мреже водоводних инсталација реализовати противпожарне хидранте;
- обезбедити капацитет градске водоводне мреже који обезбеђује довољне количине воде за гашење пожара.

Ради заштите од пожара објекти морају бити реализовани према одговарајућим техничким противпожарним прописима, стандардима и нормативима:

- објекти морају бити реализовани у складу са Законом о заштити од пожара („Сл. гласник РС“ бр. 111/09, 20/15 и 87/18),
- објекти морају имати одговарајућу хидрантску мрежу, која се протоку и притиску воде у мрежи планира и пројектује према Правилнику о техничким нормативима за спољну и унутрашњу хидрантску мрежу за гашење пожара („Сл. лист СФРЈ“ бр. 30/91)
- објектима мора бити обезбеђен приступни пут за ватрогасна возила, сходно Правилнику о техничким нормативима за приступне путеве („Сл. лист СРЈ“ бр 8/95)
- објекти морају бити реализовани у складу са Одлукама о техничким нормативима за електричне инсталације ниског напона („Сл. лист СФРЈ“ бр. 53, 54/88 и 28/95), Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења
- планиране гараже реализовати у складу са Правилником о техничким захтевима за заштиту гаража за путничке аутомобиле од пожара и експлозија („Сл. лист СЦГ“, бр 31/05).

Услови и мере заштите од техничко-технолошких удеса и хаваријских загађења

По питању заштите од акцидентних загађења, основне мере заштите се заснивају на управљању ризиком од удеса, и то кроз: идентификацију опасности; анализу последица; процену ризика; планирање мера за превенцију удеса или смањење ризика; организовање мера приправности и одговора на удес; као и планирање мера санације од последица удеса. Мере заштите треба спроводити: за постојеће објекте и технологије (производња, складиштење, утовар, транспорт, претовар штетних и опасних материја), кроз превентивне мере и мере сталног надзора; за нове објекте, технологије и радове, као и код реконструкција постојећих, кроз обавезну израду процене утицаја и процене ризика на животну средину; израдом Мапе хазарда, чиме ће се утврдити потенцијални извори удесних загађења и правци транспорта опасних и штетних материја.

Имајући у виду планирану намену простора на подручју ПДР-а и локалне иницијативе за изградњу нових производно-комерцијалних објеката, неопходно је да сви постојећи и новопланирани објекти донесу одговарајући План заштите од удеса, као основну меру приправности у случају изненадних и непредвиђених индустријских удеса и хаваријских загађења. План заштите од удеса прецизно дефинише процену степена опасности од ризика, ниво повредљивости и субјекте надлежне за његову реализацију, а доноси се на основу „Правилника о методологији за процену опасности од хемијског удеса и од загађивања животне средине, мерама припреме и мерама за отклањање последица“ („Сл. гласник РС“, бр. 60/94 и 63/94).

Евентуално складиштење и чување хемикалија и осталих опасних материја у привредним и другим објектима организовати у засебним радним просторијама магацинског типа, уз перманентну контролу и надзор локалног особља.

Основна превентивна мера у поступку издавања грађевинске дозволе за новопланиране привредне објекте на планском подручју биће израда Студије о процени утицаја на животну средину (у складу са Законом о процени утицаја на животну – „Сл. гласник РС“, бр. 135/04), чиме ће се на целовит начин сагледати процена опасности објеката и околног простора од могућих удеса и прописати неопходне мере заштите, ради заштите људи и материјалних добара.

Заштита од техничко-технолошких несрећа и удеса обухвата: планирање, организовање и предузимање мера управљања опасним материјама на основу анализе опасности од удеса за све активности, технолошке поступке и објекте где могу бити присутне опасне материје, а за све такве технолошке поступке и објекте обавезна је израда анализе опасности од удеса.

Услови и мере обезбеђења за потребе одбране земље

Иако на Планском подручју нема комплекса посебне намене као ни зона са прописаним посебним режимима заштите, потребно је посветити пажњу:

- заштити од пожара и експлозија,
- заштити од хемијских акцидената, реализацијом производних и других капацитета са опасним материјама, ван зоне становања у складу са прописима,
- могућностима алтернативног снабдевања водом за пиће,
- дефинисању алтернативних саобраћајних праваца за евакуацију,
- могућностима обавештавања и узбуњивања становништва и другим елементима заштите и спасавања становништва.

Регулација јавних површина и позиција грађевинских линија у односу на исту, треба да омогуће несметано функционисање свих служби у случају елементарних непогода, пожара и ратних услова. Елементи саобраћајница у смислу зависности од зарушавања и могућности прилаза објектима у фази спасавања, дефинисање могућности прилаза местима за водоснабдевање противпожарних јединица као и други значајни елементи са аспекта заштите и спасавања људи и материјалних добара су уграђени у урбанистичко решење ПДР-а.

Концепцијом уређења и организације простора и грађења на подручју овог плана обавезно је поштовање и следећих услова цивилне заштите:

- код издавања грађевинске дозволе поштовати све законске прописе везане за планирање и изградњу склоништа;
- планиране регулационе ширине основних саобраћајних праваца морају да омогуће несметано функционисање цивилне заштите у случају опасности од ратних разарања.

3.2.4. СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ ЕФЕКТА, КАТАСТАР ЗАГАЂИВАЧА, МОНИТОРИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОСТАЛЕ МЕРЕ И АКТИВНОСТИ (општински ниво)

Спровођењем мера из домена смањења притиска и унапређења стања животне средине смањиће се и потреба за смањењем ефеката који су последица реализације планског документа. С обзиром на чињеницу да се ефекти манифестују углавном после дуже експозиције, мере из домена смањења ефеката морају да нађу место у овом Плану и Извештају. Оне се пре свега односе на:

- унапређење квалитета живота како кроз квалитетније видове становања и радних простора тако и повећањем обима и садржаја простора за рекреацију свих категорија становника што ће све утицати на јачање здравственог капацитета појединаца и појединих група, како би сваки организам могао што адекватније да одговори на изложеност ноксама из окружења; ово нарочито омогућити формирањем зона рекреације и одмора, еколошки здравих зелених простора, бициклистичких стаза, трим стаза, стаза "здравља" и сл;
- едукацију грађана ради препознавања фактора ризика из животне средине, као и ризичних понашања који могу да корелирају са тим факторима;

- повећање zelenih површина уз увођење већег броја отпорних (толерантних) аутохтоних врста, које истовремено имају и заштитну улогу;
- унапређење амбијенталних вредности и zelenih простора уређењем окућница, вертикалним озелењавањем фасада и сл..
- очување биодиверзитета и његово унапређење повећањем озелењених простора, унапређењем квалитета и биолошке структуре zelenih простора;
- очување и унапређење стања природних и створених карактеристика простора;
- обезбеђење равномерне заступљености, целовитости и непрекидности различитих типова zelenih површина;
- веће учешће обновљивих видова енергије.

У веома важне активности које ће се успоставити и у континуитету спроводити су:

- израда катастра емитера на територији Општине као и локалитета постојећих црних тачака;
- израда регистра вредних природних добара и станишта;
- успостављање мониторинга животне средине на основу усвојених индикатора;
- успостављање механизма реакције друштва на измењене или неодговарајуће вредности индикатора.

Мониторинг животне средине и простора

У циљу перманентне заштите простора са свих аспеката животне средине и елиминисања могућих изненадних угрожавања простора, на планском подручју је, поред спровођења планираних мера заштите животне средине, природних вредности, предела и културних добара, неопходно **успостављање система мониторинга свих параметара квалитета животне средине на општинском нивоу**: ваздух, воде, земљиште, биљни свет - културе (воће и поврће), и то:

- мониторинг ваздуха обухвата периодично праћење емисије (оквирно) следећих полутаната: угљеникови оксиди, сумпорови оксиди, азотови оксиди, чађ и чврсте честице, метали (олово), угљоводоници (укупно), амонијак, суспендоване честице и чађ у ваздуху, као и других полутаната који се могу јавити као последица производног процеса у редовним и акцидентним ситуацијама (посебно у близини будућих привредних и свих других врста објеката за које се утврди повећана емисија загађујућих материја у атмосфери);
- мониторинг вода подразумева периодично праћење вредности показатеља квалитета површинских вода (водотока, као и свих локалних изворишта водоснабдевања) и редовно праћење састава отпадних вода пре испуштања у реципијент (у погледу присуства следећих полутаната: масти, уља, нафтни деривати и др. угљоводоници, тешки метали, кисеонички параметри, суспендоване материје, мирис, боја, електропроводљивост и др. физичке карактеристике);
- мониторинг земљишта дефинише праћење аналитичких индикатора у области коришћења земљишта (промена намене), праћење концентрације тешких метала у земљишту и праћење концентрације азота у земљишту, посебно у непосредној близини аутопута;
- мониторинг отпада подразумева праћење начина управљања отпадом у погледу укупне количине отпада, количине отпада по секторима, количине отпада који се рециклира и количине отпада који ће се депоновати на регионалну санитарну депонију;
- мониторинг буке, вибрација и нејонизујућег зрачења подразумева праћење индикатора експозиције (интензитет, дужина експонираности, кумулативни ефекти, максимално дозвољене вредности и сл.);
- обезбеђивање биомониторинга ваздуха, воде и земљишта као комплементарна метода физичко-хемијским методама мониторинга;
- обезбеђивање еколошких стандарда у будућим привредним објектима остварује се добијањем интегрисане дозволе за рад постројења која могу имати одређене негативне утицаје на стање животне средине, у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине («Сл. гласник РС», бр. 135/04 и 25/15);
- инвестирање у заштиту животне средине остварује се применом принципа "загађивач плаћа" у складу са важећом регулативом, дефинисањем одговарајућих локалних фондова

- за заштиту животне средине и других локалних институција, као и инвестирањем у програме заштите животне средине; и
- примену Система управљања заштитом животне средине у постојећим и будућим привредним објектима.

3.2.5. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ТЕХНИЧКЕ И ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

При изради техничке документације за реализацију појединих планских решења неопходно је поштовање мера заштите утврђених овим Планом и Извештајем.

Планска решења су дефинисана тако да ће њихова примена и спровођење у склопу израде техничке документације омогућити техничка решења која, у датим условима, максимално могуће штите околну земљиште, воде, ваздух, материјална добра и становништво, као и природне екосистеме у редовним и акцидентним ситуацијама.

Напомиње се да за све објекте за које се у склопу израде техничке документације испостави да је потребна израда процене утицаја у складу са Законом, те ако се кроз израду процене утицаја на животну средину прецизно утврдити колики се нивои загађења околине могу јавити, у складу са тим ће се прецизирати и конкретне мере заштите, њихов положај и врста. Стога се у Плану утврђују услови који ће бити саставни део локацијских услова из овог Плана.

Кроз израду техничке документације обезбедити да се приликом пројектована и изградње поштују следећи услови:

- одређеним техничким решењима, спровести све мере заштите ваздуха, воде, земљишта, природе и вегетације, културних добара, заштите од буке и вибрација и друге које су дефинисане овим Планом и Извештајем;
- спровести поступак одлучивања о потреби израде студије провене утицаја у складу са законском регулативом; овом студијом треба анализирати:
  - постојеће индикаторе стања животне средине; извршити циљана мерења квалитета ваздуха, земљишта и водотокова, нивоа комуналне буке, ради утврђивања „0“ стања,
  - капацитет животне средине, услове и ограничења простора на којем се планирају конкретни производно – комерцијални садржаји,
  - геолошко-геотехничке и хидрогеолошке карактеристике терена на предметном простору, ради утврђивања адекватних услова изградње објеката,
  - потенцијалну угроженост становништва, биљног и животињског света, као и објеката у контактним зонама у редовној експлоатацији и за случај удесних ситуација;
- Пре почетка било каквих радова морају се прибавити подаци о тачном положају постојећих инфраструктурних објеката како не би дошло до оштећења истих.
- у циљу спречавања, односно смањења утицаја објеката и инфраструктуре на чиниоце животне средине предвидети:
  - садњу / ревитализацију заштитног појаса зеленила дуж саобраћајница, где год просторни услови то дозвољавају;
  - у зонама становања / смештаја туриста као и у зони школе по потреби извести одговарајуће звучне баријере;
  - обратити пажњу на решења при пројектовању система одвођења атмосферских вода како би се спречило директно изливање штетних материја са коловоза; затворени систем одводњавања, односно контролисано и ефикасно прикупљање заулђених атмосферских вода са свих саобраћајних површина које су предмет изградње, њихов третман (издвајање масти и улља у сепараторима и друго) до пројектованог/захтеваног квалитета и контролисано одвођење у реципијент,
  - опремање подручја плана објектима комуналне и друге инфраструктуре,
  - одговарајући начин складиштења материја и материјала неопходних за одржавање путева и објеката, у циљу заштите земљишта и подземних вода од загађења, у складу са посебним законима,
  - сакупљање, разврставање, привремено складиштење и предају отпадних материја које имају карактеристике штетних и опасних материја, а које настају у процесу одржавања путева и објеката, као и отпада насталог у процесу функционисања објеката, у складу са важећим прописима из ове области;

- обезбедити одговарајуће услове од надлежних институција и организација за израду техничке документације;
- планирати изградњу система јавне расвете дуж саобраћајница а поготову на раскрсницама;
- размотрити проблем акцидентних ситуација при превозу отпадних материја, пожара и сл. и дефинисати одговарајуће мере за заштиту људи и животне средине.

Опште мере заштите током уређења терена, изградње и експлоатације објеката

На Планском подручју обезбедити:

- одговарајућу организацију градилишта за потребе изградње, како привремених локација за депоновање грађевинског материјала и опреме неопходног за изградњу, тако и привремених или трајних локација (постојеће уређене комуналне објекте) за одлагање депонованог отпада укључујући и комунални настао у току извођења радова;
- очување ресурса, односно рационално коришћење земљишта, да се хумусни слој сачува како би се користио за озелењавање или санирање простора, након изведених радова;
- забрану сервисирања возила и грађевинских машина за време извођења радова на самој локацији. Уколико дође до хаваријског изливања горива, уља/мазива и других штетних материја обавезна је санација површине и враћање у првобитно стање;
- да, уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошко-петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, сходно Члану 99. Закона о заштити природе («Службени гласник РС», бр. 36/09, 88/10, 91/10, 95/18-др.закон) извођач радова је дужан да обавести министарство надлежно за послове заштите животне средине, односно предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.
- да, уколико се приликом извођења земљаних радова наиђе на археолошке остатке, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове, обавести о томе Завод за заштиту споменика културе града Београда и предузме мере да се налаз не уништи, не оштети и сачува на месту и у положају у коме је откривен (члана 109. Закона о културним добрима, „Службени гласник РС“, број 71/94, 52/11-др. закон и 99/11- др. закон). Инвеститор је дужан да по члану 110. истог закона, обезбеди финансијска средства за истраживање, заштиту, чување, публиковање и излагање добра, до предаје добра на чување овлашћеној установи заштите
- рационално користити земљиште – максимално спровести очување ресурса, односно рационално коришћење земљишта, да се хумусни слој сачува како би се користио за озелењавање или санирање простора, након изведених радова;
- просторно ограничити манипулативне површине током изградње објеката,
- максимално очувати водне ресурсе при извођењу радова на изградњи саобраћајница;
- строго се придржавати предвиђеног коридора и зоне планиране намене, како земљани радови и употреба машина не би оставили последнице на шири простор;
- одређеним техничким решењима умањити буку која ће настати током изградње објеката;
- уклањање отпада, који настане у току изградње објеката, инфраструктуре и саобраћајница и пратећих објеката извршити у складу са важећим прописима о управљању отпадом (сакупљање, разврставање и одлагање на за то предвиђену локацију или искоришћење рециклабилних материјала и посебних судова) - дефинисати привремене локације за депоновање опреме, грађевинског и другог материјала потребног за изградњу, лоциране изван простора са високом вегетацијом;
- ако при извођењу предметних радова дође до удеса на грађевинским машинама или транспортним средствима, односно изливања уља и горива у земљиште, извођач је у обавези да одмах прекине радове и изврши санацију, односно ремедијацију загађене површине;
- извршити санацију терена уколико дође до хаваријског изливања уља или горива;
- константно пратити параметре који утичу на промену / погоршавање квалитета ваздуха, воде и земљишта, утицаје буке и утицаје на живи свет и створене (поготово заштићене) вредности, како током изградње, тако и током експлоатације саобраћајнице.

Општа мера за израду планске документације:

При изради измена и допуна планске документације за предметно и контактна подручја, обавезно имати у виду утицаје на животну средину намена на Планском и контактном подручју те планирање намена простора ускладити са овим утицајима.

Остале мере заштите животне средине

- Потребно је испоштовати све мере заштите које су прописане од стране јавних и комуналних предузећа, а од интереса су за услове заштите животне средине.
- Инвеститор се обавезује да све површине терена, које су током градње биле коришћене за потребе извршења радова, после завршетка радова, доведе у стање које је постојало пре почетка радова.
- Неопходно је редовно комунално одржавање и чишћење објекта и окружења чиме се смањује могућност загађивања.

4. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

План представља плански основ за за формирање грађевинских парцела јавне намене, израду пројекта препарцелације, издавање информација о локацији, локацијских услова и формирање грађевинских парцела за површине јавне намене све у складу са правилима овог Плана и у складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, број 72/09, 81/09, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13, 50/13 98/13, 132/14, 145/14 , 83/2018, 31/2019 и 37/2019 – др.закон и 09/20).

Овим планом је могућа парцелација и препарцелација јавних саобраћајних површина у циљу фазног спровођења, тако да свака фаза представља функционалну целину.

До реализације планираних решења инфраструктурних мрежа дозвољена је примена техничких решења, уз прибављање одговарајућих услова и сагласности надлежних институција и предузећа пре издавања локацијских услова.

Дозвољава се могућност реализације Плана по фазама, по карактеристичним деловима Плана и деоницама комуналне и саобраћајне инфраструктуре. Могуће извршити прераспodelу елемената попречног профила у оквиру Планом дефинисане регулације улица без измена предметног плана.

У смислу смањивања и елиминисања могућих промена и негативних утицаја на животну средину неопходно је поштовање основних начела заштите животне средине и основних начела у планирању и остваривању планских решења а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности, уређење простора и коришћење основних категорија земљишта. Према члану 16. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројекта на животну средину, одређују аспекти заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

4.1. СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл.гласник РС" бр.135/04 и 88/10) а за потребе израде предметног Плана. С обзиром да је ПДР плански документ из којег ће се у зонама за које је предвиђено директно спровођење на основу Плана издавати локацијски услови, нема потребе за израдом стратешких процена урбанистичких планова на нижим хијерархијским нивоима јер исти не постоје за ове зоне, али се допушта могућност, уколико се појави неки специфичан програм или план развоја да се за исти спроведе поступак процене потребе израде стратешке процене у складу са Законом.

Такође, исти поступак одлучивања о потреби израде стратешке процене утицаја планских решења на животну средину, дефинисан Законом прописује се и у случају израде измена и допуна овог Плана.

За реализацију планираних намена и објеката, на основу предметног Плана детаљне регулације, ће се израдити техничка документација у складу са законском регулативом, што значи да ће се у склопу ње спровести и процена утицаја конкретних пројектних решења и планирати потребне мере заштите животне средине, у складу са Законом.

4.2. ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

У поступку спровођења планског документа, у склопу израде техничке документације, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 36/09) и Уредбе о утврђивању Листе пројекта за које је обавезна процена утицаја и Листе пројекта за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08) потребно је

спровести поступак одлучивања о потреби израде студије процене утицаја планиране саобраћајнице на животну средину у складу са Законом.

У складу са наведеним Законом и одредбама Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр.114/08) пре подношења захтева за издавање грађевинске дозволе инвеститори су дужни да се обрате надлежном органу за послове заштите животне средине. Надлежни орган ће одлучити о потреби израде студије о Процени утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању од израде студије. У складу са Законом утврдиће се обавеза инвеститору да у поступку спровођења планског документа, за потребе прибављања грађевинске дозволе, изради Студију процене утицаја на животну средину, а у складу са одредбама Закона о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр.135/04, 36/09) посебно на локацијама које се спроводе непосредном применом правила грађења.

Предмет процене утицаја су и пројекти који су реализовани без израде студије о процени утицаја, а немају одобрење за изградњу или се користе без употребне дозволе (у даљем тексту: процена утицаја затеченог стања).

За све планиране активности и делатности (које подлежу процени утицаја) дефинисати обавезне мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења.

Студија процене утицаја израђује се на нивоу генералног, односно идејног пројекта и саставни је део захтева за прибављање грађевинске дозволе.

Начелни садржај студије о Процени утицаја на животну средину прописан је чланом 17. поменутог Закона, а тачан садржај и обим студије одређује надлежни орган за заштиту животне средине на основу захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја који подноси инвеститор.

Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање грађевинске дозволе и одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Поступак процене утицаја на животну средину је потребно спровести по фазама у поступку процене утицаја како је то прописано Законом.

5. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА И ПРОГРАМА (МОНИТОРИНГ- општински ниво)

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине у предметном Плану детаљне регулације могле успешно имплементирати у пракси. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04,88/10), следеће ставке:

1. опис циљева плана и програма;
2. индикаторе за праћење стања животне средине;
3. права и обавезе надлежних органа; и
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

Програм праћења стања животне средине може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине.

5.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА

Опис циљева Плана, општих и посебних, детаљније је наведен у претходним поглављима овог Извештаја па ће се више пажње посветити циљевима Програма праћења стања животне средине

Основни циљ формирања мониторинг система је да се обезбеди, поред осталог, правовремено реаговање и упозорење на могуће негативне процесе и акцидентне ситуације, као и потпунији увид у стање елемената животне средине и утврђивање потреба за предузимање мера заштите у зависности од степена угрожености и врсте загађења. Потребно је обезбедити *континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности у простору* чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем.

Према Закону о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др.закон), јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине били би:

- обезбеђење мониторинга,
- дефинисање садржине и начина вршења мониторинга,
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга,
- дефинисање мониторинга загађивача,
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача, и
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

5.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МОНИТОРИНГ

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине.

Имајући у виду просторни обухват плана и могућа загађења, систем мониторинга се, пре свега, односи на следеће показатеље:

- успостављање мреже мерних места за мерење нивоа загађујућих материја, у циљу праћења степена загађености ваздуха на посматраном подручју

- редовно мерење емисије,
- контролу спровођења санитарне заштите у подручјима непосредне, уже и шире зоне заштите водоизворишта,
- праћење квалитета земљишта контролом његовог загађивања,
- успостављање мерних места у циљу праћења нивоа буке,
- праћење опасних, отпадних и штетних материја, и
- сталну урбанистичко-грађевинску контролу лоцирања и изградње објеката.

Квалитет ваздуха се контролише и прати мерењем емисије и нивоа загађујућих материја. Мерење емисије обезбеђују загађивачи ваздуха чија је обавеза, у складу са законским одредбама, да:

- податке о стационарном извору загађивања ваздуха и свакој његовој промени (реконструкцији) доставе надлежном министарству, односно Агенцији за заштиту животне средине и општинама/градовима;
- обављају мониторинг емисије
- обављају континуелна мерења емисије када је то прописано за одређене загађујуће материје и/или изворе загађивања самостално, путем аутоматских уређаја за континуелно мерење
- обезбеде контролна мерења емисије преко референтне лабораторије, ако мерења емисије обављају самостално
- обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног правног лица, а најмање једанпут годишње;
- обезбеде мерења нивоа загађујућих материја по налогу надлежног инспекцијског органа преко овлашћеног правног лица
- воде евиденцију о обављеним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења
- воде евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања - воде евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањивање емисије загађујућих материја и мерних уређаја за мерење емисије.

Систематско мерење нивоа загађујућих материја обезбеђује Република. Мерење нивоа загађујућих материја врши се у складу са Програмом контроле квалитета ваздуха на територији Републике Србије, чија је законска основа садржана у Закону о заштити животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 135/04 и 36/09). Влада Републике Србије доноси Уредбу о утврђивању Програма контроле квалитета ваздуха, којом се утврђује контрола квалитета ваздуха, која обухвата: систематско мерење нивоа загађујућих материја, праћење утицаја загађеног ваздуха на здравље људи, животну средину и климу, и извештавање о резултатима мерења.

Систематска мерења нивоа загађујућих материја врше се у оквиру мреже мерних места, постављене у више нивоа:

- Основна мрежа метеоролошких станица и основна мрежа урбаних метеоролошких станица
- Локална мрежа урбаних станица за мерење нивоа загађујућих материја основних загађујућих материја и локална мрежа урбаних станица за мерење нивоа специфичних загађујућих материја
- Основна мрежа станица за праћење утицаја загађеног ваздуха на здравље људи.

Систематска контрола квалитета површинских и подземних вода спроводи се у складу са Уредбом о систематском испитивању квалитета вода, коју доноси Влада Републике Србије. Испитивања квалитета површинских вода врше се ради оцене стања квалитета воде водотока, праћења тренда загађења и очувања квалитета водних ресурса. Републички хидрометеоролошки завод врши систематско праћење квантитативних и квалитативних карактеристика површинских и подземних вода на мрежи хидролошких станица са дефинисаним програмом рада, док Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“ спроводи систематска испитивања квалитета воде за пиће из водоводних система у Републици Србији.

При формулисању Програма праћења стања животне средине - концепирања и спровођења система мониторинга настојати да се у погледу одређивања листе индикатора за праћење стања животне средине, у највећој могућој мери она усклади са Правилником о Националној листи индикатора заштите животне средине („Сл. гласник РС“, бр.37/11), с обзиром да у Србији још увек није устаљено праћење свих индикатора који се прописују националном листом индикатора заштите животне средине. Дефинисаним индикаторима Стратешке процене утицаја добијају се подаци о: квалитету ваздуха, стању површинских и подземних вода, водоснабдевању, стању земљишта, стању шумске вегетације, карактеристикама и стању фауне и флоре, стању

природних вредности и културном наслеђу, инфраструктурној и комуналној опремљености подручја.

Обавеза загађивача животне средине у оквиру Програма праћења стања животне средине је да:

- Податке о стационарном извору загађивања ваздуха и свакој његовој промени (реконструкцији) доставе надлежном министарству, односно Агенцији за заштиту животне средине и Општини;
- Обављају мониторинг емисије (емисије SO₂, NO_x, CO₂, чађи, суспендованих честица и других загађујућих материја);
- Обављају континуелна мерења емисије када је то прописано за одређене загађујуће материје и/или изворе загађивања самостално, путем аутоматских уређаја за континуелно мерење;
- Обезбеде контролна мерења емисије преко референтне лабораторије, ако мерења емисије обављају самостално;
- Обезбеде прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног правног лица, а најмање једанпут годишње;
- Обезбеде мерења нивоа загађујућих материја по налогу надлежног инспекцијског органа преко овлашћеног правног лица;
- Воде евиденцију о обављеним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења;
- Воде евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања;
- Воде евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањивање емисије загађујућих материја, као и мерних уређаја за мерење емисије.

Обавеза комуналних и других предузећа и других правних лица која испуштају отпадне воде у пријемнике и јавну канализацију у оквиру Програма праћења стања животне средине је да:

- Поставе уређај за мерење, мере и региструју количине отпадних вода и податке доставе јавном водопривредном предузећу;
  - Воде дневник рада уређаја за пречишћавање вода;
  - Обезбеде испитивање квалитета воде које испуштају и њихов утицај на пријемник.
- Обавеза предузећа и других правних лица и предузетника који користе подземне воде у производном процесу или друге сврхе је да обаве све потребен активности у циљу добијања експлоатационог права, уз обавезно праћење утицаја на квалитет и квантитет подземних вода.
- Обавеза власника и корисника обрадивог пољопривредног земљишта од прве до пете катастарске класе у оквиру Програма праћења стања животне средине је да:
- Воде евиденцију о количини унетих минералних и органских ђубрива и пестицида;
  - По потреби, а најмање сваких пет година врше контролу количине унетог минералних и органских ђубрива и пестицида;
  - Поступају по препоруци из извештаја о резултатима испитивања.

- ЗАКОНСКИ ОКВИР

Систем праћења стања животне средине (ваздух, вода, земљиште, опасне, отпадне и штетне материје, бука) успостављен је следећим правним актима:

- Закон о заштити животне средине ("Сл.гласник РС" бр.135/04, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18-др.закон и 95/18-др.закон)
- Закон о заштити ваздуха („Сл. гласник РС", бр. 36/09 и 10/13)
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања, осим постројења за сагоревање („Службени гласник РС", број 111/15)
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из постројења за сагоревање („Службени гласник РС", број 6/16)
- Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС", бр. 11/10, 75/10 и 63/13);
- Уредба о мерењима емисија загађујућих материја у ваздух из стационарних извора загађивања („Сл. гласник РС бр. 5/16)
- Правилник о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Сл. гласник РС", бр.30/97, 35/97);
- Закон о водама ("Сл.гласник РС" бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др.закон),
- Правилник о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ", бр. 42/98 и 44/99 и "Сл. гласник РС", бр.28/19);
- Правилник о опасним материјама у водама ("Сл. гласник СРС", бр. 31/82, 46/91);

- Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС", бр.67/11, 48/12 и 1/16)
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС", бр.50/)
- Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", број 24/14);
- Правилник о начину и условима за мерење количине и испитивање квалитета отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима ("Сл.гласник РС", бр. 33/16)
- Уредба о класификацији вода ("Сл.гласник СРС" бр. 5/68)
- Уредба о категоризацији водотрока ("Сл.гласник СРС" бр. 5/68 и 33/75);
- Закон о пољопривредном земљишту ("Сл.гласник РС" бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18-др.закон),
- Уредба о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма („Сл. гласник РС", бр. 88/10, 30/18-др.закон);
- Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање ("Сл. гласник РС", бр. 23/94)
- Закон о управљању отпадом („Сл. гласник РС", бр.36/09 и 88/10);
- Закон о поступању са отпадним материјама (Сл. гласник РС бр. 25/96),
- Правилником о начину начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада ("Сл. гласник РС", бр. 92/10);
- Закон о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС", бр. 36/09 и 88/10)
- Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини ("Сл. гласник СРС", бр. 54/92);
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС", број 72/10)
- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС", број 75/10);
- Правилник о методологији за одређивање акустичких зона („Службени гласник РС", број 72/10),
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС", број 72/10),
- Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Сл. гласник РС", бр.37/11) .

С обзиром да је законодавна активност у Републици Србији интензивна и динамична, у случају да се током спровођења ПДР-а поједини прописи измене или донесу нови који уређују област заштите животне средине, примењиваће се новодонесени прописи.

- МОНИТОРИНГ СИСТЕМ ЗА КОНТРОЛУ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

Проучавање и праћење квалитета ваздуха има за циљ контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

Контрола квалитета ваздуха се остварује системским мерењем нивоа загађујућих материја, праћењем и истраживањем утицаја квалитета ваздуха на животну средину и извештавањем о резултатима мерења, праћења и истраживања. Правилником о граничним вредностима, методама мерења нивоа загађујућих материја и критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Сл. гласник РС", бр. 54/92, 30/99 и 19/06), дате су смернице истраживања, праћења и утврђивања општег стања загађености ваздуха у насељеним местима и ненасељеним подручјима. На основу обављених анализа утврђује се стање и трендови на основу којих се предузимају одговарајуће мере заштите ваздуха.

Правилником је дефинисан квалитет ваздуха на основу добијених дуготрајних (просечних) и краткотрајних (високих) вредности загађености ваздуха различитим полутантима. Наведеним Правилником утврђене су загађујуће материје за које се обавља систематско и континуално праћење, при чему је посебан акценат стављен на типичне загађујуће материје.

На основу Закона о заштити животне средине, постројења која представљају извор емисија и загађивања животне средине дужна су да, у складу са Законом, преко надлежног органа, организације или овлашћене организације:

- обављају мониторинг емисије;
- обезбеђују метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику или јединицу локалне самоуправе;
- учествују у трошковима мерења нивоа загађујућих материја у зони утицаја, по потреби; и
- прате и друге утицаје своје активности на стање животне средине.

Са аспекта загађивача ово значи да:

- загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину; мерење емисије обезбеђује се на основу Правилника о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података.
- уколико дође до повећаних концентрација загађујућих материја (SO₂, NO_x, CO₂, чађ, суспендоване честице итд.) потребно је благовремено обавестити надлежне органе како би се примениле одређене мере заштите животне средине.
- загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину.

- *МОНИТОРИНГ СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛУ КВАЛИТЕТА ПОВРШИНСКИХ И ПОДЗЕМНИХ ВОДА*

Праћење стања загађености вода врши се систематским испитивањем квалитета површинских и подземних вода на прописан начин, на основу Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање, Уредбе о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци, које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање и Правилника о опасним материјама у водама.

Према Закону о водама, у циљу праћења стања загађености вода, врши се систематско испитивање квалитета површинских и подземних вода на прописан начин на основу Правилника о опасним материјама у водама и Правилника о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода, према програму који доноси Влада РС. Испитивање квалитета вода може да буде бактериолошко и физичко-хемијско а испитивања се обављају према утврђеним параметрима чије присуство и квантитет указује на квалитет и исправност воде или, пак, одређује категоризацију воде у водотоцима.

Комунална и друга предузећа која испуштају отпадне воде у реципијенте и јавну канализацију дужна су да поставе уређаје за мерење, да мере и региструју количине отпадних вода и да податке о томе достављају јавном водопривредном предузећу.

Индустријска предузећа и други привредни субјекти која имају уређаје за пречишћавање отпадних вода и мерне уређаје, дужна су да ове уређаје одржавају у исправном стању, обезбеде њихово редовно функционисање и воде дневник рада уређаја за пречишћавање вода. Уколико испуштају отпадне воде у пријемнике и јавну канализацију, потребно је да обезбеде испитивање квалитета воде које испуштају и њихов утицај на пријемник и то преко овлашћених организација за вршење ових испитивања.

Предузећа која врше испитивање квалитета подземних вода као и испитивање квалитета отпадних вода, дужна су да резултате испитивања доставе Републичком хидрометеоролошком заводу и јавном водопривредном предузећу месечно, а у случају хаваријског загађења воде, у току истог дана.

- *МОНИТОРИНГ СИСТЕМ ЗА КОНТРОЛУ КВАЛИТЕТА ЗЕМЉИШТА*

У циљу утврђивања количина опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање, врши се испитивање пољопривредног земљишта и воде за наводњавање, и то у складу са

Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање, и по програму који доноси Влада РС. Испитивања опасних и штетних материја у пољопривредном земљишту и води за наводњавање обавља организација коју овласти министарство надлежно за послове пољопривреде. Овлашћена организација дужна је да обавештава то министарство о резултатима испитивања. Испитивање плодности земљишта и утврђивање квалитета вештачких ђубрива врши се по условима, на начин и по методама утврђеним посебним прописом који доноси поменуто министарство. Плодност земљишта испитује се сваке пете године, у складу са Законом.

Привредна друштва, друга правна лица и предузетници, који у обављању делатности утичу или могу утицати на квалитет земљишта, дужни су да обезбеде техничке мере за спречавање испуштања загађујућих, штетних и опасних материја у земљиште, прате утицај своје делатности на квалитет земљишта, обезбеде друге мере заштите у складу са Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС“, број 112/15) и другим законима.

Власник или корисник земљишта или постројења чија делатност, односно активност може да буде узрок загађења и деградације земљишта, дужан је да пре почетка обављања активности изврши испитивање квалитета земљишта.

Забрањено је испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште. Особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом.

Праћење параметара квалитета земљишта је неопходно вршити у континуитету дуги низ година, на одређеним местима за које се утврди евидентна угроженост параметара стања животне средине.

Локације на којима је депонован незагађен материјал од ископавања (земља) не припадају контаминираним локацијама.

- МОНИТОРИНГ БУКЕ

Ниво буке у животnoj средини се контролише системским мерењем буке које обезбеђује општина. Мерење буке могу да обављају овлашћене стручне организације у складу са Правилником о дозвољеном нивоу буке у животnoj средини. Истим Правилником прописани су највиши дозвољени нивои буке у насељеним и ненасељеним подручјима.

5.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине, она произилазе из Закона о заштити животне средине. Према наведеним члановима, права и обавезе надлежних органа су:

- Влада доноси програм мониторинга за период од две године;
- Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у сагласности са програмом Владе;
- Република и јединица локалне самоуправе обезбеђују финансијска средства за обављање мониторинга;
- Влада утврђује критеријуме за одређивање броја места и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података;
- мониторинг може да обавља само овлашћена организација. Министарство прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација и одређује овлашћену организацију по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област;
- Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорка, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података;
- државни органи, односно организације и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке из мониторинга достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин;

- Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, методологију, структуру, заједничке основе, категорије и нивое сакупљања података, као и садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност;
- информациони систем води Агенција за заштиту животне средине;
- министар прописује методологију за израду интегралног катастра загађивача, као и врсту, начине, класификацију и рокове достављања података;
- Влада једанпут годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине у Републици;
- надлежни орган локалне самоуправе једанпут у две године подноси скупштини извештај о стању животне средине на својој територији;
- извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике и јединице локалне самоуправе.

На основу позитивне регулативе општина Пожега располаже нормативно-правним инструментаријумом да доноси акте у смислу накнада за заштиту и унапређење животне средине. На основу одредаба члана 18. Закона о локалној самоуправи и одредаба члана 190. Устава Републике Србије, јединица локалне самоуправе – општина, стара се о заштити животне средине. У надлежности општине је да припрема и доноси локалне програме коришћења и заштите природних вредности, програме заштите животне средине, односно локалне акционе и санационе планове.

Одредбама чл. 69. и 73. Закона о заштити животне средине прописане су надлежности, права и обавезе републичких и локалних органа. Истовремено, надлежности, права и обавезе су садржани и у одредбама Закона о поступању са отпадним материјама ("Службени гласник РС", број 25/96). Главна обавеза из наведених закона је у мерењу, односно загађивачи и установе које обављају мерење у обавези су да спроводе одговарајуће активности на планском подручју.

Обавеза надлежних органа (Република, Округ, Град, Општина) је да:

- 1) обезбеде редовно мерење емисије општих и специфичних полутаната ваздуха, воде и земљишта (мерење емисија полутаната, буке зрачења и др.);
- 2) обезбеде услове за спровођење законске регулативе, норматива и стандарда у погледу рада индустријско-енергетских комплекса;
- 3) обезбеде поуздан и сигуран рад индустријско-енергетских комплекса у оквирима пројектованог и процењеног утицаја на животну средину;
- 4) правовремено уоче и реагују на евентуална одступања у раду индустријско-енергетских постројења;
- 5) правовремено обезбеде услове за адекватан третман чврстог и течног отпада;
- 6) спроводе све мере за спречавање акцидентата у индустријско-енергетским комплексима у редовном и ванредном раду;
- 7) спроводе све мере за спречавање евентуалних инцидентних ситуација у саобраћају, саобраћајницама и пловним путевима (пре свега спречавање инцидентата у транспорту и претовару опасних материја, транспорт и претовар горива и сл.);
- 8) заштите постојећи биљни и животињски свет, спровођењем планских решења заштите;
- 9) обезбеде спровођење инспекцијског надзора и спровођење закона.

Полазећи од сложености надлежности органа, посебних организација, јавних предузећа, јавних служби по вертикалној хијерархији (републички – покрајински - општински) и по хоризонталној надлежности (локална самоуправа - општина), као и у координацији активности различитих органа, за успешно спровођење Програма праћења стања животне средине – мониторинг неопходно је у смислу организационо – институционалних активности, у оквиру општинских управа формирати посебан орган које би био задужен за координацију, планирање, програмирање, надзор и реаговање у вези са проблемима заштите животне средине. Препорука је да се орган конституише на нивоу одељења, евентуално секретаријата за окружни/регионални ниво Округа, уколико се у наредном периоду, реализују уставне одредбе у погледу децентрализације и јачања права и надлежности локалних самоуправа и региона. Овај орган - одељење би обједињавало информације које прикупљају органи Републике, Покрајине, Округа/Региона и Општине надлежни за вршење надзора над извршавањем одредаба првенствено Закона о заштити животне средине и Закона о планирању и изградњи, као и других закона и прописа.

5.4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

У случају појаве неочекиваних негативних ситуација поступа се у складу са законским прописима о ванредним ситуацијама и предвиђеним мерама заштите у складу са релевантним законима о заштити.

На планском подручју могући су акциденти у водопривреди – управљању водама, саобраћају, односно појава елементарних непогода – поплава и непогода, нестабилности падина, сеизмичког ризика, док ризик од акцидента постоји и у случају одбране земље.

У случају саобраћајних акцидента могуће су штете на самом месту удеса, односно нема опасности на шире окружење. На основу важећих прописа транспорт опасних, отровних и експлозивних материјала није дозвољен у насељима. Детаљније мере заштите прописују се у одговарајућим проценама утицаја пројекта за саобраћајнице, односно у поступцима за руковање и транспорт опасним, отровним и експлозивним материјама, као и складиштењу, претовару и транспорту нафтних деривата.

У време топљења снега услед великог протицаја водотокова могу се јавити поплаве, као и ерозија стрмих падина изнад насеља или обала реке. У данима са маглом смањена видљивост може да доведе до тежих саобраћајних несрећа са већим људским и материјалним жртвама. Ради заштите од ових видова елементарних непогода, уклањање последица и узрока, предвиђене су мере заштите као што су: регулација корита река, функционисање службе одржавања главних путних праваца између насеља, санирање одрона, клизишта, постављање заштитних мрежа, подзида, пошумљавање у сливовима река и др.

Стрме падине и одсеци и могућа нестабилност и евентуална појава клизишта и ерозије су посматрани као ограничавајући фактор за планирање и коришћење земљишта, планирање садржаја, односно пројектовање и изградњу објекта, у зависности да ли су нестабилности активне, умерене или санирани. Уколико има активних инжењерско – геолошких процеса и појава, исти се прво морају истражити и санирати пре било какве употребе терена.

6. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Сврха стратешке процене утицаја на животну средину је благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на стратешком нивоу планирања и програмирања, уважавајући принципе одрживог развоја. Стратешка процена се у међународној пракси афирмише доношењем EU Directive 2001/42/EC о процени утицаја на животну средину планова и програма. Доношењем сета закона о заштити животне средине, крајем 2004. године стратешка процена утицаја је уведена у домаћу праксу планирања и програмирања. С обзиром да је релативно кратак период у примени стратешке процене, постоји низ проблема и ограничења, као и различити приступи у утврђивању оптималног методолошког обрасца и приступа.

Садржај Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, а донекле и основни методолошки приступ дефинисани су Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 88/10) и Законом о заштити животне средине („Сл. Гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 72/09).

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину планског документа представља завршни документ стратешке процене и саставни је део планског документа. Садржина Извештаја је у складу са одредбама члана 12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, и то:

- Полазне основе стратешке процене (са приказом садржаја, циљева израде и планских решења предметног Плана за који се Извештај доноси, описом природних и створених карактеристика подручја плана, прегледом постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се Извештај доноси);
- Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора;
- Процена могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину;
- Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину;
- Програм праћења стања (мониторинг) животне средине у току спровођења Плана;
- Приказ коришћене методологије у изради Стратешке процене и тешкоће у изради Стратешке процене;
- Други подаци од значаја за стратешку процену;
- Закључна разматрања до којих се дошло током израде Извештаја;
- Документација.

Општи методолошки приступ изради стратешке процене утицаја

Анализа методолошких приступа је корисна како би се могла направити потребна упоредна анализа са примењеном методологијом коришћеном за потребе овог Извештаја и методолошким основама које су прокламоване у склопу опште законске регулативе која регулише ову проблематику, пре свега Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. Основни циљ се састоји пре свега у покушају да се општа методологија прилагоди специфичностима анализираних планова.

Стратешка процена утицаја на животну средину у релативном смислу је дисциплина новијег датума и резултат је развоја процене утицаја на животну средину. Стратешка процена утицаја на животну средину интегриса еколошке, друштвено-економске и кумулативне утицаје, тако што:

- укључује одрживост на самом извору еколошких проблема у планској фази, тако да се санација последица редукује;
- омогућује да се утврди потреба и оправданост са аспекта заштите животне средине, пре свега, иницијатива и инвестиционих подухвата;
- обрађује питања од ширег значаја; и
- утврђује контекст и поставља смернице за хијерархијски оквир даљих процена утицаја планова, односно пројеката на животну средину.

Чест случај у пракси је да се комбинују методе стратешке процене са методама процене утицаја. У том смислу коришћено је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину, у смислу стварања планског, односно хијерархијског основа, како за реализацију детаљних планова тако и за реализацију појединачних пројеката. У том смислу, процењује се да је сврсисходан приступ који се користи у процени утицаја пројеката на животну средину, прилагођеног потребама стратешке процене.

Фазе израде Стратешке процене утицаја на животну средину су:

- одлучивање о изради стратешке процене утицаја на животну средину, односно израда одлуке о изради стратешке процене утицаја на животну средину као саставног дела одлуке о изради планског документа;
- одређивање садржаја стратешке процене утицаја на животну средину, односно израда одговарајућег програмског основа за израду стратешке процене утицаја на животну средину (тзв. "scoring report") у оквиру програма за израду плана;
- израда Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину – саставни део планског документа (аналитичко-документационе основе).

Методолошки основ, за израду Стратешке процене утицаја, у ужем смислу представљају методе научног истраживања (анализа и синтеза, компаративни метод, индукција и дедукција, статистички метод, картографски метод и др.), односно примењене методе праћења стања објеката, односно појава и процеса у простору, од извора загађења, притисака, стања и одговора (планског решења).

Истовремено са применом метода научног истраживања коришћена је страна и домаћа искуства и упутства за примену "Стратешке директиве", пре свега искуства из Европске Уније. Посебно су значајне методе из "Практичног упутства за примену ЕУ Директиве 2001/42/ЕС на урбанистичке и просторне планове".²

Анализирајући поступак израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину, може се закључити да се он састоји, условно говорећи, из четири фазе:

- полазне основе, анализа и оцена стања (намене простора у обухвату Плана и елемената животне средине),
- процена могућих утицаја на животну средину,
- мере заштите животне средине, и
- програм праћења стања животне средине.

Не улазећи у детаљније елаборирање појединих фаза потребно је нагласити да свака фаза има своје специфичности и никако се не сме запоставити у поступку интегралног планирања животне средине.

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у неколико група и то:

(а) организационо - управљачке тешкоће – не постоји потпуни институционални оквир надлежан за послове заштите животне средине, што за последицу има да не постоји организован систем мерења и мониторинга, а тиме и одговарајуће неопходне базе података о мерењима стања елемената животне средине;

(б) кадровске – не постоји довољан број стручњака који би својим стручним радом допринео развоју система заштите животне средине;

(в) материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се у планско подручје нису издвајала неопходна финансијска средства у циљу одрживог развоја подручја.

У процесу израде стратешке процене утицаја предметног Плана детаљне регулације нису уочене битне тешкоће које би утицале на ток и поступак процене утицаја стратешког карактера.

---

² The Strategic Environmental Assessment Directive: Guidance for Planning Authorities, Practical guidance on applying European Directive 2001/42/EC 'on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment' to land use and spatial plans in England, October 2003, Office of the Deputy Prime Minister: London

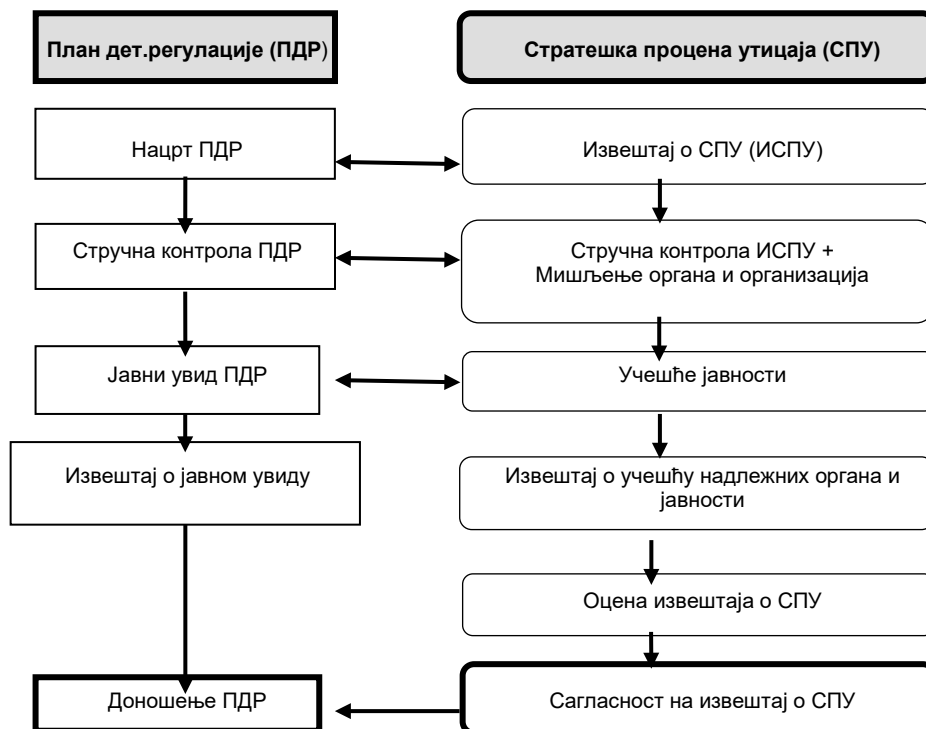

7. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА, ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ДАТОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПЛАН ИЛИ ПРОГРАМ

Члан 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који су дужни да доставе своје мишљење у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени (члан 19). Орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана.

Због значаја могућих негативних и позитивних утицаја предложеног плана на животну средину, здравље људи, социјални и економски статус локалних заједница важно је адекватно и "транспарентно" укључивање заинтересованих страна у процес доношења одлука по питањима заштите животне средине.

Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писменим путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања Плана. Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења изјављених у току јавног увида и јавне расправе о плану. Извештај о СПУ доставља се заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање. После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља Нацрт Плана заједно са Извештајем о СПУ надлежном органу на одлучивање.

Слика 1: Схема поступка одлучивања о Извештају о СПУ

8. ЗАКЉУЧЦИ ДО КОЈИХ СЕ ДОШЛО ТОКОМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ ПРЕДСТАВЉЕНИ НА НАЧИН РАЗУМЉИВ ЈАВНОСТИ

Проблематика заштите животне средине у Плану разматрана је у оквиру планског документа али и у склопу Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја о стратешкој процени утицаја.

Циљ израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног плана је сагледавање могућих значајних негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ могао остварити, потребно је било сагледати постојеће стање животне средине и Планом предвиђене активности.

Резимирајући утицаје Плана на животну средину и елементе одрживог развоја може се констатовати да ће већина утицаја планских решења имати позитиван утицај на конкретан простор. Имплементација плана не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. Да би се овакви утицаји свели у оквире који неће оптеретити капацитет простора, потребно је спроводити мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја плана на животну средину.

Стратешка процена утицаја која се радила за ниво плана детаљне регулације могла се бавити генералном анализом и проценом могућих утицаја планираних планских решења на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру Процена утицаја појединачних објеката на животну средину, у складу са Законом.

У варијанти да се План не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати само негативни ефекти углавном везани за локалне утицаје због неуређености и неопремљености Планског подручја, са реперкусијама на локалном нивоу. У варијанти да се План имплементира могу се очекивати позитивни ефекти у сваком сектору, који отклањају већину негативних тенденција у развоју Планског подручја, ако се план не би имплементирао. Наглашава се да је спровођење планираних мера заштите и успостављање мониторинга животне средине, императив који се примењује током реализације предметног Плана и даље функционисање предметног Планског подручја.

Анализирајући План у целини, као и појединачна планска решења, на основу евалуације значајних утицаја може се закључити да имплементација плана не производи могуће стратешки значајне негативне утицаје на целом планском подручју, већ само на деловима (локалитетима, трасама) планског подручја на коме се реализују одређена планска решења. У случајевима где је процењено да може доћи до потенцијално негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите прописане овим Извештајем.